

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО»

**Легенди та міфи
українського народу:
читаємо разом, читаємо через гру**

Навчально-методичний посібник

Друкується за рішенням вченої ради комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»
(протокол № 6 від 10 грудня 2024 року)

Кропивницький
2025

Легенди та міфи українського народу: читаємо разом, читаємо через гру: навчально-методичний посібник / укладач: Тіхонова Н.Г. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2025. 88 с.

У навчально-методичному посібнику представлено розробки педагогів закладів освіти Кіровоградської області з проблеми «Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності вчителя початкових класів». У виданні дібрано інтерактивні завдання, ігрові вправи для роботи над міфами та легендами з метою підвищення зацікавленості учнів через читання текстів різними читацькими техніками та вироблення щоденної звички читати.

Видання адресоване вчителям початкових класів та іншим фахівцям, які залучені до освітнього процесу у початковій школі закладів загальної середньої освіти та популяризують читання як засіб для якісного навчання та виховання молодших школярів.

Рецензенти:

- Жигора І.В. – доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, кандидат філологічних наук;
- Вікторіна О.М. – старший викладач кафедри теорії та методики середньої освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», кандидат філологічних наук.

Відповідальний за випуск – Віталій ДМИТРУК

ЗМІСТ

Передмова.....	4
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	
ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	5
<i>Наталія ТІХОНОВА</i> Інтерактивізація та гейміфікація в освітянському читацькому просторі.....	5
<i>Тамара ВРАДІЙ</i> Міфи та легенди. Погляд на вічні історії.....	10
АВТОРСЬКІ РОЗРОБКИ: ЛЕГЕНДИ ТА МІФИ	
ДЛЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ДО ЧИТАННЯ.....	13
<i>Олена ЛЕВЧЕНКО</i> . Три сторожі (легенда).....	13
<i>Ольга ГОЛОВАНОВА</i> . Характерник Шевченко (легенда Подніпров'я).....	20
<i>Антоніна ДАБИЧ</i> . Верби над ставком (легенда).....	24
<i>Лілія ДУДАР</i> . Як Бог створив українські землі (легенда).....	29
<i>Галина СТЕЦЕНКО</i> . Про зоряний віз (легенда).....	34
<i>Тетяна КОВАЛЬСЬКА</i> . Легенда про мак (легенда).....	43
<i>Наталія САМАРСЬКА</i> . Калинонько (легенда).....	47
<i>Віта МОМОНТ</i> . Як людина стала лелекою (легенда).....	51
<i>Інна ДАР'ЄВА</i> . Вирій (легенда).....	60
<i>Марія ЛУЦЕНКО</i> . П'ять цікавих легенд про українських козаків.....	64
Легенда про скарби козацькі (легенда).....	65
<i>Марина ХАРИТОНОВА</i> . Лелека (міф).....	73
<i>Валентина РОМАНЮКОВА</i> . Чорнобривці (легенда).....	78
Відомості про авторів.....	87

ПЕРЕДМОВА

Сучасність викарбовується з історії минулого, усе, що з минулого викликає інтерес у прийдешнього покоління, спонукає до вдумливого сприйняття та бажання поділитися почутим чи прочитаним.

У посібнику автори методичних розробок пропонують педагогам разом з учнями початкових класів на уроках чи в позаурочний час опрацьовувати легенди, що як особливий жанр викликають інтерес до вивчення історії українського народу.

Зміст навчального матеріалу спрямовується на реалізацію певних завдань, зокрема, забезпечення постійної інтерактивізації процесу формування інтересу до книжки; створення умов для оволодіння різними читацькими техніками, для інноваційного читацького розвитку на рівні загальної середньої освіти; популяризація читання як чинника розвитку критичного мислення та інструменту досягнення успіху в навчанні та житті.

Уважаємо важливим використання в освітньому процесі початкової школи інтерактивізації (розвиток інтересу до твору чи книги) та гейміфікації – використання ігрових елементів як системи мотивування учнів до читання. Добираючи завдання для роботи над текстом міфу чи легенди, вчителі початкових класів мають звертати увагу на підвищення рівня читацької грамотності здобувачів початкової освіти, що передбачає вміння аналізувати текст, виокремлювати факти та судження, працювати з таблицями, виконувати інтерактивні вправи, оцінювати власну читацьку діяльність тощо.

У виданні зібрано навчально-методичні матеріали учасників семінару-практикуму з проблеми «Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності вчителя початкових класів» та представлено практичне впровадження інтерактивізації та гейміфікації під час реалізації мовно-літературної освітньої галузі в початкових класах.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ІНТЕРАКТИВІЗАЦІЯ ТА ГЕЙМІФІКАЦІЯ В ОСВІТЯНСЬКОМУ ЧИТАЦЬКОМУ ПРОСТОРИ

Наталія ТІХОНОВА

На сучасному етапі розвитку суспільства актуальність проблеми читання зростає, оскільки читання є основою щоденної діяльності кожної людини, зокрема інформаційної, освітньої, пізнавальної, професійної. Сучасний розвиток української освіти передбачає набуття звички читання як щоденної практики, формування читацької грамотності, що «визначають можливості для якісного здобуття освіти, розвитку критичного мислення, самореалізації особистості та загалом більшої задоволеності життям в умовах інформаційного перенасичення, нестабільної політичної та економічної ситуації в державі» [4, с. 2].

У зв'язку з потребою кардинальних змін у підходах до нового змісту освіти, що ґрунтується на формуванні певних компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві, з-поміж 11 ключових компетентностей, виокремлених для Нової української школи, першою є вільне володіння державною мовою. Саме ця компетентність передбачає «... любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях» [7, с. 92].

У Типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом Савченко О.Я. (3-4 клас), значна увага приділяється розвитку інтересу до читання, що, у свою чергу, сприяє формуванню пізнавального інтересу до рідного слова та розширює палітру залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях. Вільне володіння державною мовою формується під час опрацювання контенту змістової лінії «Читання» (1-2 клас), логічно продовжується в процесі навчання за змістовою лінією «Досліджуємо медіа» (3-4 клас) та спрямовується на «формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти» [6, с. 6].

У Типових освітніх програмах, розроблених під керівництвом Шияна Р.Б., в описі завдань мовно-літературної освітньої галузі для 1-2 та 3-4 класів превалює спрямованість на «виховання стійкої мотивації до читання» та «розвиток умінь вдумливого читання» [5, с. 4]. Практична реалізація змістової лінії «Читаємо», насамперед, спрямована на розвиток мотивації дітей до читання, залучення їх до читацької діяльності, яка ґрунтується на учнівській ініціативності та самостійності у доборі текстів для читання й інтерпретації прочитаного. «Під час читання учні розвивають умінь сприймати та аналізувати текст, оцінювати прочитане та перетворювати інформацію, уявляти, мислити творчо» [5, с. 4].

Методична визначеність процесів формування й розвитку інтересу до читання у Новій українській школі збагатилася методикою «Щоденні 5» (автори Г. Боші та Д. Мозер) та п'ятьма видами діяльності («Письмо для себе», «Читання для себе», «Читання для когось», «Робота зі словами», «Слухання»).

Ці види діяльності молодші школярі мають виконувати як щодня під час уроків, так і за складеним графіком. Приміром, методикою «Щоденні 5» передбачено обов'язкове виконання таких двох видів діяльності як: «Письмо для себе», «Читання для себе». А також допускається складання графіку для виконання решти видів діяльності, а саме: «Читання для когось», «Робота зі словами», «Слухання».

Сучасні учителі прищеплюють учням початкової школи інтерес до книжки та любов до читання різними способами:

- оточують дітей найрізноманітнішими книгами;
- добирають зміст та різні форми роботи з книгою відповідно до рівня знань і вмінь учнів, їхніх пізнавальних інтересів та запитів;
- роботу з книгою організовують так, щоб задоволення інтересу стало життєво необхідним для кожного учня, а докладені зусилля приносили дитині радість;
- поєднують навчально-дослідницьку діяльність з читанням книг чи фрагментів творів;
- значну увагу приділяють організації процесу сприймання учнями тексту та розумінню його змісту.

Аналіз сучасного освітнього процесу переконливо доводить, що значущими для формування у молодших школярів компетентності вільного володіння державною мовою є різні види діяльності, за умови їх організації як в урочний, так і в позаурочний час.

У розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 р. «Читання як життєва стратегія» означено стратегічні напрями:

1. «Доступ до книги. Підтримка та розвиток книжкової екосистеми».
2. «Формування звички і потреби в читанні. Читання як тренд».

У межах реалізації цих напрямів були сформовані завдання, реалізація яких забезпечує популяризацію читання як звички та корисної дозвільної практики і як чинника розвитку критичного мислення та інструменту досягнення успіху у навчанні та житті [4].

Відтак Стратегія розвитку читання рекомендує педагогам використовувати у своїй педагогічній діяльності інноваційні методи та форми навчання для підвищення мотивації та бажання читати у здобувачів освіти.

Безперечним є той факт, що фундаментом до опанування молодшими школярами змісту початкової освіти є усвідомлене читання та опрацювання різних видів вправ і завдань, спрямованих на удосконалення навичок читання. Сучасний підхід до підвищення зацікавленості учнів до читання є ігровий навчальний матеріал, представлений різними засобами навчання. Останнім часом підвищений освітній запит саме на використання онлайн-ресурсів та різних видів ігрових технік й інтерактивних прийомів, що передбачають активне залучення учнів до навчання.

Для детальнішого розкриття умов забезпечення розвитку читання в сучасній початковій школі розкриємо сутність поняття «інноваційна діяльність». За визначенням Химинця В. та Кірик М., інноваційна освітня діяльність – це якісно новий процес в освіті, вид діяльності, якому притаманний вищий рівень творчої діяльності учасників освітнього процесу [9, с. 41]. Зауважимо, що результатом творчої діяльності можуть бути нові педагогічні технології, оригінальні ідеї, форми й методи навчання та виховання, нестандартні підходи до розв'язування освітніх проблем.

За такого підходу ефективний розвиток читання в початковій школі покладено на педагогів, які мають володіти методикою навчання молодших

школярів засобами інноваційних освітніх технологій. З позиції окресленої проблеми це виявляється передусім у тому, що в урочний та позаурочний час потрібно створити умови для формування в учнів звички й потреби в читанні. Така робота спрямовується на популяризацію читання як звички та корисної дозвіллевої практики шляхом упровадження інтерактивних методів та ігрових технік читання в освітній процес для здобувачів початкової освіти.

Передусім розкриємо зміст понять «інтерактивізація» та «гейміфікація» відповідно до методів й прийомів інноваційного розвитку читання в початковій школі. Інтерактивізація передбачає активне навчання із застосуванням тих методів, що стимулюють пізнавальну активність учнів, їх самостійність під час читання. Молодший школяр при цьому працює творчо, діалогізує з учителем, однолітками, неординарно мислить, створюючи пошуково-дослідницькі проблеми та шукаючи спільно шляхи їх розв'язання. Організація навчання в НУШ із використанням інтерактивних методів потребує використання групових та фронтальних методів, що створює якісно новий рівень взаємодії учасників освітнього процесу. Робота в невеликих групах дає змогу школярам:

- ініціювати розмову;
- слухати співрозмовника та висловлювати власну думку;
- безпосередньо спілкуватися;
- виокремлювати важливе;
- обмінюватися думками;
- грати ролі, неможливі за інших умов [2].

Безперечно, ефективність спільної роботи пов'язана з її вмотивованістю для дітей. Вони мають відчутти потребу працювати разом, побачити сенс в об'єднанні зусиль. Тому важливою перевагою такої взаємодії під час читання є розвиток власної витривалості та самостійності. Саме такий підхід до читання уможливорює використання різноманітних видів діяльності, які підвищують мотивацію та інтелектуальну зайнятість молодших школярів. Зазначимо, що мотивуючи та спонукаючи учнів до читання засобами інтерактивізації, учитель робить освітній процес в початковій школі сприятливим для формування читацьких навичок і умінь, для створення в класі атмосфери співробітництва, взаємопідтримки та взаємодії.

Уведення в навчальний процес інтерактивних вправ сприяє формуванню навичок і вмінь конструктивно мислити, розв'язувати освітні проблеми та приймати продумані рішення.

Наприклад, опрацьовуючи текст легенди «Неопалима купина» можна використати наступні інтерактивні вправи:

1. «Криголам» – прийом може використовуватися на етапі актуалізації або закріплення опорних знань. Суть його полягає у тому, що учням потрібно на кожную літеру запропонованого вчителем слова надати характеристику об'єкта.

У – унікальна

К – красива

Р – рідна

А – амбітна

Ї – країна, їднана (лемківська говірка єднана)

Н – незламна, незнищенна

А – активна

2. Дидактичні (рольові, інтелектуальні, рухливі, інтерактивні, віртуальні) ігри з використанням різних читацьких технік:

1. Переходимо до роботи над текстом. Працюємо в командах. Треба прочитати слова на таблицях, пояснити їх значення. Зверніть увагу на наголос.

ку	пи'на
по'	лум'я
рос	ли'на
неопа	ли'ма

Укра	їна
бого	ро'диця
украї'н	ська
незни'	щенність

2. Робота з мінічастинами тексту. Працюємо в командах.

- Читаємо напівголосно і готуємось розповідати.
- Яка команда прочитала першою? Другою? Третьою?
- Яка команда розповість початок легенди?
- Яка команда розповість основну частину?
- Яка команда розповість кінцівку твору?

3. Граємо в гру “Доповни речення”.

- Два королі – польський та угорський ...
- Пропонували без битви...
- Я приніс від...

Слід зазначити, що оновлення освітнього процесу у відповідності до концепції «Нова українська школа» відбувається переважно з використанням ігрових методів. Тому гейміфікація у широкому значенні – використання як ігор, так і ігрових технік та ігрових практик з освітньою метою; у вузькому – використання виключно ігрових технік і механік (ігрової моделі, ігрового кодексу, ігрового матеріалу), тобто елементів гри [8, с.307].

Впровадження гейміфікації в початковій школі дає підстави вважати, що такий підхід у навчанні є актуальним, правильним і ефективним для підвищення рівня освітніх досягнень молодших школярів.

Науковиця Оксана Карабін, представили структурні елементи гейміфікації за такими рівнями:

- 1) компоненти гейміфікації (зовнішні атрибути: нагороди, значки, символи тощо);
- 2) принципи роботи (змагання і взаємодія з учасниками гри, очікування перемоги, зворотний зв'язок);
- 3) динаміка гри (прогрес гравця, стосунки між учасниками гри, емоції).

Тому особлива увага вчителів початкової школи, на її думку, повинна бути спрямована на ґрунтовні ігрові механізми гейміфікації із пробудженням почуття самодостатності учнів, удосконаленням їхніх розумових здібностей до навчання, формуванням креативного мислення, розвитком навичок критичного мислення й оволодіння навичками пізнавального процесу [3].

Погоджуємося з думкою педагогів Марти Яремій та Ольги Галюки стосовно ефективності гейміфікації в сучасній освіті, оскільки інтерактивні завдання та ігри стимулюють розвиток когнітивних навичок, уяви та швидкість

реакції учнів; заохочують до роботи в інтерактивному середовищі; залучають учнів до активної участі в освітньому процесі через цікавий та захоплюючий підхід; формують практичні вміння та навички роботи в групах із закріпленням навчального матеріалу; сприяють розвитку комунікативних та колективних навичок через співпрацю та взаємодію між учнями.

Використання ігрових елементів може підвищити самодисципліну та самоорганізацію учнів, оскільки гейміфіковані завдання цікаві й для самостійної роботи та вивчення нових матеріалів [1].

Отже, важливо під час освітнього процесу створювати умови для формування читацьких інтересів молодших школярів. Це можна здійснювати під час цілеспрямованої організації різних видів читацької діяльності учнів. Особливе значення має вміння застосування вчителем інтерактивних прийомів та ігрових вправ, під час виконання яких учень занурюється в цікавий світ читання. Зміст текстів має відповідати віковим особливостям учнів і нести в собі не лише цікаві історії, а й інтелектуальне напруження, а саме: вміння аналізувати ситуації, обговорювати події, порівнювати й узагальнювати зміст прочитаного, проводити паралель зі своїм життєвим досвідом.

Список використаних джерел

1. Гейміфікація як засіб формування комунікативної компетентності учнів початкової школи URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/7752/7797>

2. Групова робота як засіб формування ключових компетентностей молодших школярів. URL: <https://nuschool.eu/lessons/world/1-2klas/16.html>

3. Карабін О. Й. Гейміфікація в освітньому процесі як засіб розвитку молодших школярів URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/14039/1/Karabin_Gameification_educational.pdf

4. Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження операційного плану її реалізації на 2023-2025 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D1%80#Text>

5. Типова освітня програма початкової освіти (авторський колектив під керівництвом Р. Б. Шияна: лист Міністерства освіти України №1/9-344 від 25.05.2018р., 1-2 кл, с. 4.

6. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Савченко: лист Міністерства освіти України №1/9-344 від 25.05.2018 р., 1-2 кл, с. 6.

7. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1–2 класи. Київ: Освіта-центр +, 2018. 240 с.

8. Ткаченко О. Гейміфікація освіти: формальний і неформальний простір. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. праць мол. вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Посвіт, 2015. Вип. 11. С.303-308.

9. Химинець В.В. Інновації в початковій школі. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 312 с.

МІФИ ТА ЛЕГЕНДИ. ПОГЛЯД НА ВІЧНІ ІСТОРІЇ

Тамара ВРАДІЙ

Міфи та легенди – це важлива частина культурної спадщини народів світу. Вони народжуються в свідомості людей та передаються з покоління в покоління, формуючи їхній світогляд та цінності.

Міф – оповідь, що пояснює походження певних складників світобудови чи світу загалом, через емоційно-чуттєві образи [9]. Це стародавня народна оповідь про явища природи, історичні події або поетичні оповідання про богів, обожнених героїв, уявних істот [1]. Міф є основою різних релігійних систем, фольклорних традицій, художньої творчості. Через міфи ми можемо поглянути на те, що було в основі притаманного українцям світогляду.

Наша міфологія є багатим та різноманітним світом вірувань, легенд і оповідей, яка відображає унікальну культуру та історію українського народу, його звичаї, традиції та погляди на природу і навколишній світ. В основі української міфології лежать народні вірування, які формувалися протягом століть (образи богів, що керують небом, повітрям, землею, морями, сонцем, дощем, вітрами, підземним світом і всією природою, духів, чудовиськ, домовиків, русалок та водяників, віра в яких відігравала певну роль у житті людей). Читаючи твори українського фольклору, молодші школярі знайомляться зі сприйняттям світу нашими предками, поетичними образами, які пояснювали зміну сезонів, чергування дня і ночі, інших явищ природи, що спонукає учнів до вивчення світу, розвиває у них наукові інтереси.

Ще однією з основних тем української міфології є боротьба добра і зла, що відображується в образах героїв, які стикаються з темними, нечистими силами, поетично змальовуючи таким чином страхи та віру в перемогу нашого народу.

Легенди – жанр фольклору і літератури, прозова малосюжетна оповідь міфологічного, апокрифічного чи історико-героїчного змісту з обов'язковою спрямованістю на імовірність зображуваних подій та специфікою побудови сюжету на основі своєрідних композиційних прийомів (метаморфози, антропоморфізації предметів, явищ природи тощо). В переносному значенні легенда – вигадана чи прикрашена розповідь) – це історії, які часто мають місце у конкретному місці або часі [7]. У тлумачному словнику легенда – народне сказання або оповідання про якісь події чи життя людей, оповите казковістю, фантастикою [1].

Вони можуть бути частково або повністю правдивими. Наприклад, легенда про Кия, Щека і Хорива та їхню сестру Либідь та заснування Києва, показує як історія і вигадка переплелися, відображуючи національну ідентичність.

За міжнародною класифікацією легенди умовно поділяються на три групи:

- про причини виникнення явищ природи, істот, людей та їхній кінець (етіологічні й есхатологічні);
- біблійно-героїчні та про святих (агіографічні);
- про міфічних істот, предмети, сили [8].

Легенди про міфічних істот – це короткі фантастичні оповідки про чудодійні перетворення людей на птахів, звірів, квіти, рослини; вони розповідають про водяників, русалок. Ці легенди за своїми образами дуже схожі до фантастичних казок.

Біблійні оповідання – це частина світової культурної спадщини та джерело важливих моральних та етичних навчань, які дають відповіді на філософські питання про сенс життя, розповідають про етичні цінності персонажів, їхні думки та почуття, деталізують події, що відбулися, допомагаючи читачеві краще зрозуміти Біблійні історії та розширити уявний світ читача. Загалом, біблійні легенди – це важлива частина світової спадщини, яка сприяє розумінню історії, культури та моралі. Основний сенс цих творів полягає у дотриманні високих морально-етичних принципів суспільства [8].

Героїчні легенди відображають історію українського народу, його світогляд та характер. Їх зміст, ідеї, образи визначаються певними подіями. Герої цих легенд на відміну від казкових мають не вигадані, а вірогідні імена й прізвища: Богдан Хмельницький, Максим Залізняк, Олекса Довбуш, Устим Кармелюк тощо; вони народжуються, живуть і діють не у вимріяних, а в конкретних історичних обставинах [2, с. 190]. Ці історичні постаті наділені неймовірною силою та відвагою, часто їхні можливості було перебільшено.

Вивчення міфів та легенд є важливою частиною освітнього процесу в початковій школі. Ці історії не лише розважають дітей, а й допомагають їм зрозуміти світ навколо, побачити його очима наших предків. Міфи та легенди відображають культуру, традиції та цінності нашого народу. Вони можуть стати основою, початком для вивчення історії, моралі та навіть природничих наук.

У Типових освітніх програмах (3-4 класи) мовно-літературної освітньої галузі читаємо: «Змістова лінія «Пізнаємо простір дитячого читання»: створює передумови для ознайомлення учнів 3-4 класів з різноманітною за темами й жанрами дитячою літературою. Серед них твори усної народної творчості (малі фольклорні форми: лічилки, скоромовки, загадки, приказки, прислів'я; казки героїко-фантастичні, міфи, легенди, байки, пісні) [3].

У підручниках з літературного читання 3-4 клас для ознайомлення дітям пропонуються легенди про героїчне минуле нашого народу, про походження назв міст і селищ, тварин і рослин, біблійні легенди, міфи про створення світу. За своїм змістом легенди схожі до фантастичних казок, основою яких є чарівний фантастичний елемент, тож структура уроків читання міфів та легенд близька до ознайомлення з казками [5]. Та все ж є свої відмінності – сюжети легенд містять в собі більше достовірності зображуваного. Легенди та міфи – це саме такі фольклорні твори, які розвивають творчу уяву і фантазію дітей, вчать абстрактно й творчо мислити, тож потребують нових сучасних технологій для вивчення.

Інтерактивізація вивчення міфів і легенд є важливим кроком у розвитку інтересу до культури, історії та традицій нашого народу. Це процес, який дозволяє учням активно залучатися до навчання, замість того, щоб просто отримувати інформацію. Інтерактивні методи навчання можуть містити в собі різноманітні види діяльності: ігри, дискусії, творчі проєкти, створення коміксів, ілюстрацій за допомогою ІІІ, які пробуджують уяву та спонукають до глибшого аналізу. Сьогодні ми живемо в часи технологічних змін, які відкривають нові можливості для освіти. Використання мультимедійних засобів (відео, віртуальні реальності, анімації та інтерактивні платформи) може значно підвищити зацікавленість учнів. Завдяки цим інструментам учні здатні не тільки слухати міфи та легенди, а й «оживити матеріал», «наповнити додатковою інформацією», «увійти в нього й пережити», відчуючи емоції героїв і дії, які відбуваються в цих історіях. Це додає навчальному процесу більше емоційності та залученості учнів.

Іншим вартом уваги процесом є гейміфікація – процес, у складі якого є використання ігрових елементів у неігрових контекстах. У сучасному світі ця концепція стала дуже популярною, зокрема в освіті. Тож використання гейміфікації під час ознайомлення з міфами та легендами може значно підвищити мотивацію учнів та зацікавленість матеріалом. Інтеграція ігрових механізмів, таких як накопичення балів, проходження рівнів, нагороди та конкурси, самостійне створення інтерактивної гри спонукають молодших школярів активніше долучатися до процесу вивчення твору. Це зробить урок більш змістовним, цікавим та захоплюючим [6].

Список використаних джерел

1. Тлумачний словник URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd>
2. Лесин В. М. Словник літературознавчих термінів. Київ: Радянська школа, 1971. 485 с.
3. Навчальні програми для 1-4 класів. URL: <http://mon.gov.ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>.
4. Савченко О. Розуміння молодшими школярами літературних творів: сутність процесу і засоби формування. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 6–11.
5. Горська О. О., Кіндей Л. Г. Методика літературного читання: класне й позакласне / навч-метод. посібн. Кропивницький, 2021. 104 с.
6. Гейміфікація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
7. Легенда. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
8. Легенда. URL: <https://esu.com.ua/article-54021>
9. Міф. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

АВТОРСЬКІ РОЗРОБКИ ВИКЛАДАННЯ МІФІВ ТА ЛЕГЕНД НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Олена ЛЕВЧЕНКО

Три сторожі (Легенда)

Було це в те врем'я, коли землю ніхто не ділив, не міряв, а людей ніхто не рахував. Земля була пряма та рівна, куди не глянь – красота неоціненна від обрію до обрію. Річки, як стрічки сині на зеленій плахті лежать, а квіток, як на вишиванці.

Позаздрили вороги і посунули на землю українську бити-вбивати. Принесли горе велике, падала кров, як дощ. Все зелене було червоним і річки також [1].

Упали діти та старі на землю та й заголосили:

– Порятуй, матінко, порятуй, годувальнице!

А вороги кинулись тягнути з землі золото та самоцвіти. А коли стали йти на північ, виріс там частокіл непролазний, густі ліси утворилися, болота без дна. Хотіли на захід утекти та земля піднялась до неба...

Тоді вони стали на південь одступать, а земля розверзлася і всі вони загинули. А те місце накрила синя гладь моря.

Так Україна має тепер трьох сторожів: на півночі – ліс-праліс, на заході – гори сиві, на півдні море Чорнеє. Хто зі злом прийде, той в землю нашу і вросе. А добрим людям хліб та сіль [1].

Мапа України - [2]

Розверз́атися - широко розкриватися, розсовуватися.

Пла́хта – незшита поясна частина жіночого українського національного вбрання.

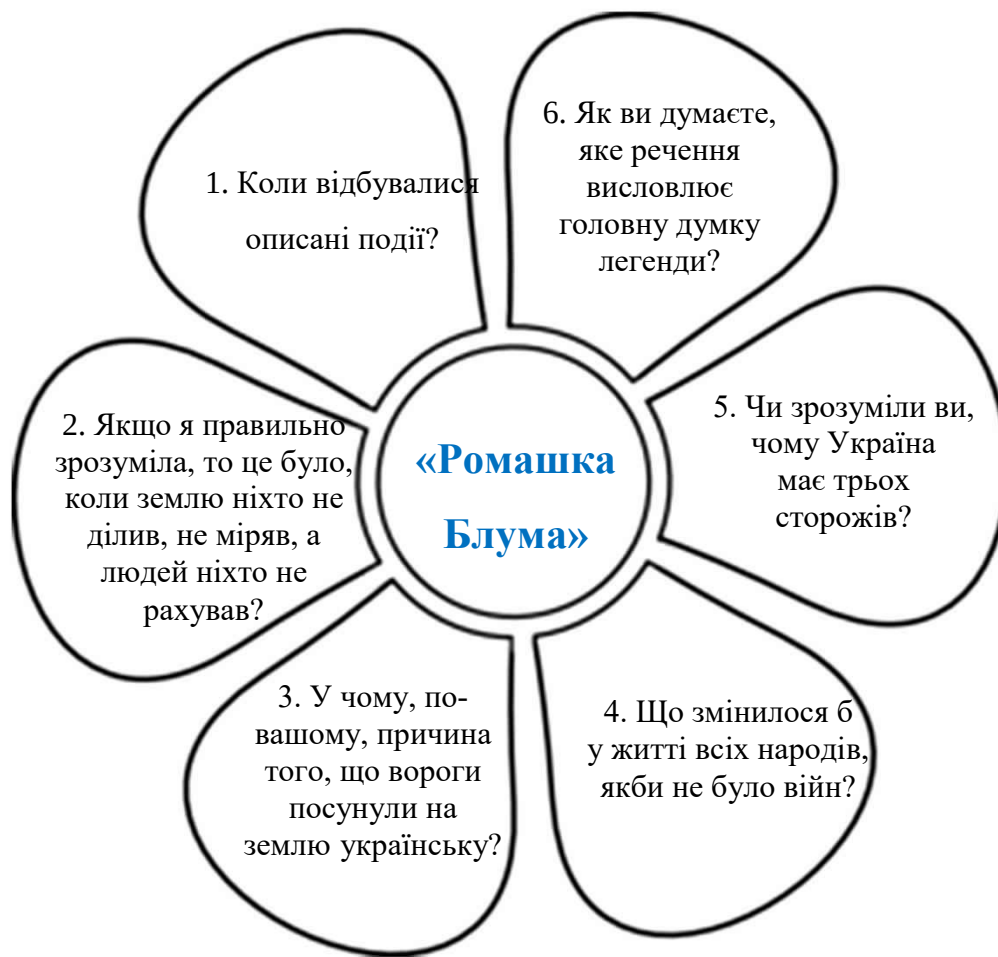
Частокі́л – огорожа, паркан з кілків, вбитих у землю одне біля одного.

Стóрож – той, хто захищає, оберігає що-небудь, пильно стежить за недоторканністю чогось [8].

Бесіда за змістом:

Вправа «Ромашка Блума» – «Ромашка» складається з шести пелюсток, кожна з яких містить певний тип запитання. Таким чином шість пелюсток – шість запитань: знаннєві (прості) запитання; уточнюючі запитання (на розуміння); практичні запитання; інтерпретаційні (синтезуючі) запитання; оціночні запитання; творчі запитання [6].

Робота над текстом:
Інтерактивні вправи

Гра-вікторина «Загадкова країна»

Цих загадок рівно сім,
Пропоную вам усім:
Їх сумлінно розгадати
Та у стовпчик записати.
З перших літер скласти слово,
Якщо впорались – чудово!

!1. Коли все у тебе гарно,
Коли день пройшов не марно,
Наче квітка розквітаєш,
На обличчі її маєш.
Посміхаються вуста.
Що це? Відповідь проста.

!2. В ньому сторінок багато,
Там і будні, там і свята.
Він події позначає,
Історичні дати знає,
Та рахує залюбки
Тижні, місяці, роки.

!3. Ось стоїть біленька хата –
Там твої матуся й тато,
Твої сестри та брати
І, звичайно, там є ти.
Ще бабусі, дідусі,
Зібралися геть усі!
Бути в кожного повинна
Дружня та міцна ... !

!4. Рідну мову я вивчаю,
З літер вже слова складаю.
Помічниця ось моя –
Букви в ній від А до Я
Стали лагідно в рядки.
Що це, знають малюки?

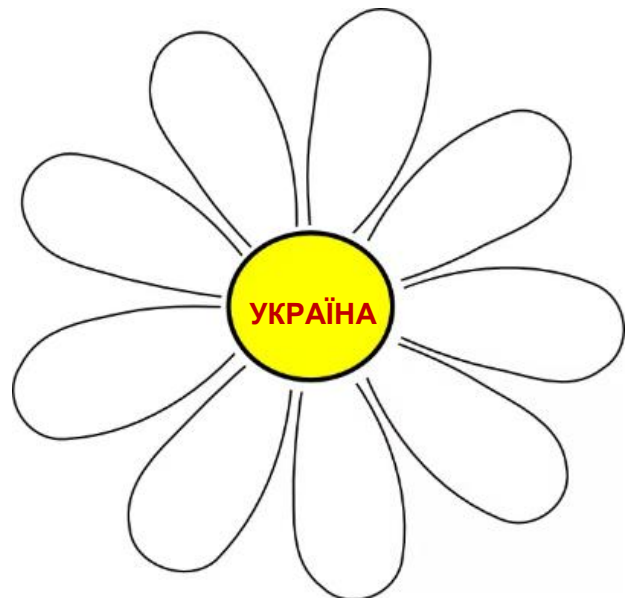
!5. І вареники в сметані,
І крученики духмяні,
Сало, терте з часником,
Борщ червоний з буряком.
Одним словом як назвати,
Щоб гостей погостувати?

!6. Вони смачненькі та чорненькі,
У ґрунт попали навесні,
Тепер із них у полі зріють
Яскраві соняхи рясні.
А згодом буде і олія
Прозора, жовта, запашна.
Їх можна з друзями лузати.
Про що ця загадка, хто зна?

!7. Цей фахівець нам розказав
Про долі націй та держав,
Де наші прашури жили,
Які в них звичаї були?
Які одежа, посуд, хата,
Та ще цікавого багато.
Розкопки буде він вести,
Щоб нам минуле довести.

Відповіді на 7 загадок:

Усмішка
Календар
Родина
Абетка
Їжа
Насіння
Археолог

Інтерактивна вправа «Передбачення».

- Як ви гадаєте, про що буде наш урок сьогодні?

Вправа на розвиток критичного мислення «Асоціативний кущ».

Стратегія, що спонукає учнів вільно розмірковувати, відкрито висловлюватися на певну тему. Вона спрямована на стимулювання мислення про зв'язки між окремими поняттями. Для роботи обирають опорне слово чи поняття, словосполучення.

- Діти, які виникають у вас асоціації, коли ви чуєте слово «Україна»?
- Доберіть слова-прикметники для візуалізації асоціацій: (соборна, рідна, квітуча, прекрасна, гостинна, неповторна, унікальна, благословенна, надзвичайна, чарівна, співуча, єдина, неподільна, славетна, сонцелика, дивовижна, чудова, уславлена, самостійна, незалежна) [7].

Переходимо до роботи над текстом. Працюємо в командах

1. Перегляд мультфільму за мотивами стародавньої української легенди [3]. <https://www.youtube.com/watch?v=xq4Lt-iWbBA>

2. Напівголосне читання тексту

- Читаємо напівголосно і готуємось розповідати.
- Яка команда прочитала першою? Другою? Третьою?
- Яка команда розповість початок легенди?
- Яка команда розповість основну частину?
- Яка команда розповість кінцівку твору?

3. Вибіркове читання

За завданням учителя діти, використовуючи швидке читання та зорову пам'ять, знаходять певні частини тексту та зачитують їх.

4. **Гра «Встанови відповідність»** – знайти частини тексту і поставити у відповідні комірки.

Зачин	«Було це в ті час, коли землю ніхто не ділив, не міряв, а людей ніхто не рахував...»
Основна частина	«Позаздрили вороги і посунули на землю українську бити-вбивати...»
Кінцівка	«Хто зі злом прийде, той в землю нашу і вросте...»

5. Робота над планом. Інструкція «Як скласти план прочитаного твору»

1. Прочитай текст і поміркуй:

- Як починається твір?
- Як розгортаються події у творі?
- Чим завершується твір?

2. Переглянь текст ще раз і поділи його на логічно завершені частини.

3. У кожній частині тексту визнач основну думку.

4. Добери заголовки до частин, на які ти поділив твір.

5. Пам'ятай:

- а) усі пункти плану мають передавати послідовність розгортання подій;
- б) вони мають бути спрямовані на розкриття основної думки.

*** Складання плану легенди**

1. Неоціненна краса України.
2. Заздрість ворогів.
3. Земля захищає свої багатства.
4. Сторожі України.

6. **Вправа «Встанови відповідність»** - між напрямком та її сторожею.

1) Північ	А) Гори сиві
2) Захід	Б) Чорне море
3) Південь	В) Ліс - праліс

Вкажіть відповідність:

	А	Б	В
1			
2			
3			

7. Робота з прислів'ями.[4]

Вибери прислів'я, які зустрічаються у легенді

- А) Хто із злом прийде, той в землю нашу і вросте!
- Б) Добре довго пам'ятається, а зле ще довше.
- В) А добрим людям хліб та сіль.

8. Гра «Добери ознаку» - за зразком

- Сторожі, які? (Надійні, сильні, мужні, відважні)
- Гори, які?
- Ліс, який?
- Море, яке?

9. Гра «Вигадане і справжнє»

Вигадане	Справжнє
«земля була пряма та рівна» – Земля має форму кулі.	«позаздрили вороги і посунули на землю українську бити-вбивати» – вороги нападали на нашу землю.
«падала кров, як дощ...» «все зелене було червоним і річки також» – навмисне перебільшення для посилення виразності (гіпербола).	«людей ніхто не рахував» – ще не було перепису населення.
«коли стали йти на північ, виріс там частокіл непролазний, густі ліси утворилися, болота без дна» – тривалий час творення рельєфу.	«принесли велике горе» – війна завжди приносить горе.
«хотіли на захід утекти та земля піднялась до неба...» – тривалий час творення рельєфу.	«упали діти та старі на землю та й заголосили...» – люди вірили в природні сили.
«земля розверзлася і всі вони загинули...» – тривалий час творення рельєфу.	«а вороги кинулись тягнути з землі золото та самоцвіти...» – вороги грабували.

«так і з'явилася Україна. І має вона трьох сторожів...» – має форми рельєфу.	« на півночі – ліс-праліс, на заході – гори сиві, на півдні море Чорнеє » – природні зони України.
--	--

Легенда має влучну назву. У ній розповідається про походження України. На географічній карті нашу країну можна впізнати за рельєфом – Полісся на півночі, Карпатські гори на заході, Чорне море на півдні.

10. Гра «Чи уважний ти читач?»

Тестові завдання, щоб переконатися, що учні розуміють прослуханий текст [9].

<https://naurok.com.ua/test/legenda-tri-storozhi-2406371.html>

1. Коли відбувалися описані події?

- а) коли землю населяли дикі тварини;
- б) коли землю ніхто не ділив, не міряв, а людей ніхто не рахував;
- в) коли вся земля була поділена між королями та царями.

2. Що трапилося після наступу ворогів на українську землю?

- а) все зелене стало червоним;
- б) всі тварини зібралися в одному лісі;
- в) всі птахи полетіли вирій.

3. Що забирали нападники з української землі?

- а) родючий ґрунт;
- б) урожай пшениці та жита;
- в) золото та самоцвіти.

4. Яке речення висловлює головну думку легенди?

- а) Хто зі злом прийде, той у землю нашу і вросе.
- б) Упали діти та старі на землю та й заголосили.
- в) Україна має трьох сторожів.

11. Рефлексія. Інтерактивна вправа « Читацькі скриньки».

Інтерактивна вправа – для обговорення змісту прочитаного твору і розвитку читацької компетентності. Зміст вправи: дитина вибирає номер скриньки, і після цього дістає запитання, на яке потрібно дати відповідь [10].

1. Що цікавого ви дізналися з легенди «Три сторожі?»
2. Як в легенді описується виникнення України?
3. Що в легенді вигадане, а що правдиве?
4. Чому на вашу думку легенда має заголовок «Три сторожі?»
5. Що береже Україну з півночі, на заході та на півдні?

12. Вправа «Літературний гамбургер»

13. Вправа «Аукціон думок» Діти діляться своїми почуттями, роздумами, що у них викликала опрацьована легенда.

Список використаних джерел

1. Легенда «Три сторожі» URL: <https://vseosvita.ua/test/lehenda-try-storozhi-1088741.html>
2. Мапа України (зображення) URL: <https://proverka.com.ua/wp-content> (дата звернення 21.09.2024).
3. Мультфільм за мотивами стародавньої української легенди «Три сторожі» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xq4Lt-iWbBA> (дата звернення 14.09.2024).
4. Прислів'я URL: <https://www.google.com/search?q> (дата звернення 21.09.2024).
5. «Розвиток читацької компетентності учнів початкових класів шляхом використання технології розвитку критичного мислення» URL: <https://vsimosvita.com> (дата звернення 21.09.2024).
6. Ромашка Блума шаблон (зображення) URL: <https://www.google.com/> (дата звернення 21.09.2024).
7. Ромашка (зображення) URL: <https://erudyt.net/vixovni-zaxodi> (дата звернення 21.09.2024).
8. Словник URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення 14.09.2024, 21.09.2024).
9. Тестові завдання URL: <https://naurok.com.ua/test/legenda-tri-storozhi-2406371.html> (дата звернення 14.09.2024).
10. Читацькі скриньки URL: <https://www.educ.com> (дата звернення 14.09.2024).
11. Цікаві завдання для розвитку навичок читання. URL: <https://super.urok-ua.com> (дата звернення 14.09.2024).

Характерник Шевченко
(*Легенда Подніпров'я*) [7]

Був собі колись такий великий чоловік, характерник Тарас Шевченко. Та такий, що з ним ніхто не міг зрівнятися. Їздив він, кажуть, скрізь по світі та збирав від панів різні листи, бумаги.

Та Шевченко цей дуже клопотався за людей, що робили в панів поденщину і домагався за них у царя, щоб той дав їм волю. А цар все-таки волі не давав. От раз він приходить до царя в палати. Ввійшовши, він хап за шапку та об землю трісь! Та й каже тоді цареві:

– Оце тільки й твоєї землі, що під моєю шапкою, а над всією землею пани царюють! Весь світ я з'їздив, а ніде не бачив, щоб так гірко та важко жити було людям, як у твоїм царстві!

Цар за такі зухвалі слова дуже розізлився та й каже слугі:

– Відведіть його у темний ліс і прикуйте ланцюгами до дерева на поталу вовкам!

Та й відвели Шевченка у темний ліс та й залишили його там самого-самісінького. Люди, дізнавшись про таку пригоду, чимдуж поспішили у ліс до Шевченка, але спізнилися. Його там вже не було, тільки кайдани на землі лежали.

Коли царя не стало на світі, вулицю в селі, по якій проходив Тарас Шевченко назвали його іменем.

(У 2008 році записав, упорядкував і літературно опрацював Микола Зінчук від Бурлай Химки Юхимівни (1919 р.н.), с. Михайлівка Чорнобаївського району).

Словникова робота. Читання «Розвідка».

Вчитель пише на дошці складні чи незрозумілі слова. Після обговорення значення та наголосу діти мають знайти їх в тексті.

Характёрник – запорозький козак, якому приписувалося володіння магічними силами.

Пани – знатна верства шляхти у Великому князівстві Литовському і Королівстві Польському, а також на українських землях, які входили до їх складу.

Подёнищина – поденна оплата за виконану роботу, яку виконував тимчасовий працівник.

Палáти – великий, багатий будинок з численними кімнатами, палац.

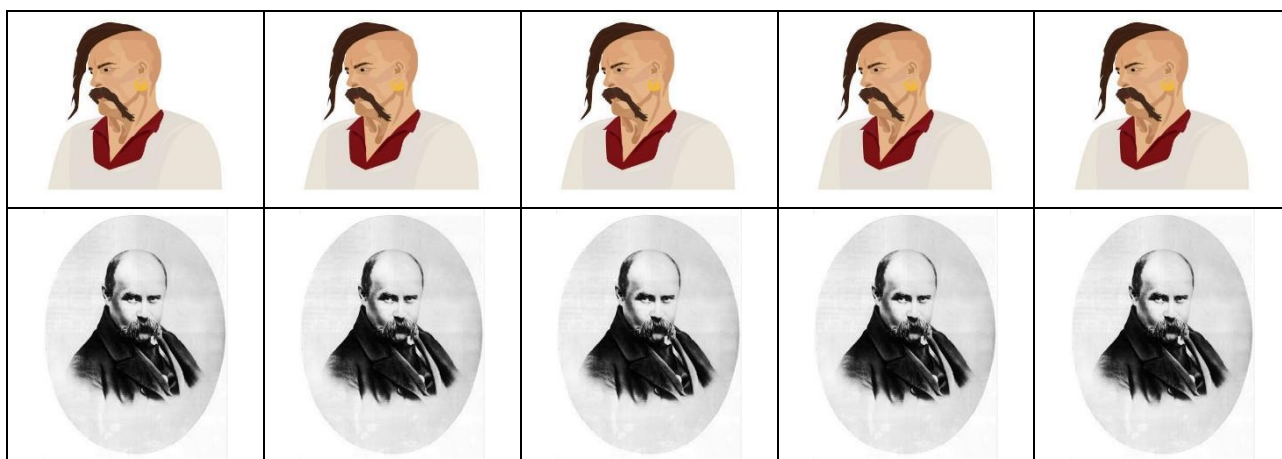
На потáлу – ставити в умови приниження, зневаги, знущання.

Кайдáни – залізні ланцюги з кільцями, що їх заклепують або замикають на руках чи ногах арештованого [1].

Бесіда за змістом:

- В які часи відбуються події?
- Хто такі козаки-характерники?
- Чим займався Тарас Шевченко?
- Чому розлютився цар?
- Як ви гадаєте, що сталося з характерником Тарасом у лісі?
- Як люди увічнили пам'ять про безстрашного козака?
- В якому році та хто записав легенду?
- Хто передав нам легенду?
- Чому, на вашу думку, головним героєм є саме Тарас Шевченко?

Опитування

-Хто вважає, що прототипом головного героя твору є відомий український поет Тарас Шевченко? Приклейте свої стікери на білу стрілку.

-Хто вважає, що головним героєм твору є козак з однаковим прізвищем та ім'ям, тетка Тараса Шевченка? Приклейте стікери на синю стрілку [6;11].

Робота над текстом:

1. Читання слів у «пірамідах»

на
ніс
сини
росли
калина
виросла
подвір'я
уквітчала

що
був
собі
козак
вулиця
названа
Шевченка
Сміливого

2. Робота з мінічастинами тексту.

Працюємо в командах.

- Читаємо напівголосно і готуємось розповідати.
- Яка команда прочитала першою? Другою? Третьою?
- Яка команда розповість початок легенди?
- Яка команда розповість основну частину?
- Яка команда розповість кінцівку твору?

3. Читання з певними завданнями

- прочитати уривок, який найбільше сподобався, вразив; пояснити свій вибір;
- знайти і прочитати слово: найдовше, (двоскладове, трискладове);
- знайти і прочитати окличні речення;
- знайти і прочитати речення, що потрібно читати голосно, сумно;
- знайти і прочитати речення, в якому міститься головна думка твору; пояснити свій вибір.

4. Інтерактивні вправи

4.1. Розташуйте події у хронологічній послідовності:

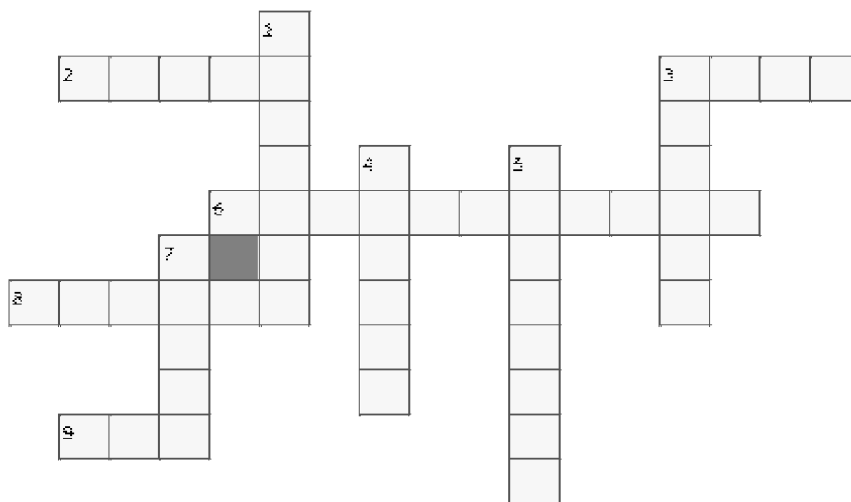
<https://learningapps.org/watch?v=p9o2d7j7224> [4]

4.2. Дайте характеристику персонажам, обравши правильні відповіді:

<https://learningapps.org/display?v=pvrvbj1gj24> [3]

5. Розгадайте кросворд [8]

Легенда "Характерник Шевченко"

По горизонталі

2. Предмет, який кинув на землю козак у палатах.
3. Чого добивався козак від царя?
6. Як називали козака, який володів магичним мистецтвом ?
8. Що збирав по світу козак?
9. Місце, куди відвели Шевченка за наказом царя.

Вертикально

1. Чим прикували козака у лісі?
3. Вузька, довга місцина, по якій ходять люди.
4. Де зустрівся Характерник з царем?
5. Прізвище козака
7. Ім'я головного героя.

Рефлексія. Перевірка знань.

1. Вікторина за легендою «Характерник Шевченко»: <https://learningapps.org/watch?v=pha8u1dgk24> [2]

2. Лист самооцінювання:

Лист самооцінювання

На початок уроку		На кінець уроку	
Знаю багато.	☐	Можу розказати іншим.	☐
Знаю, але не все.	☐	Знаю все.	☐
Знаю мало.	☐	Знань стало більше.	☐
Нічого не знаю.	☐	Нічого нового не дізнався.	☐

[9]

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної мови. Словник української мови в 11 томах URL: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C>
2. Вікторина URL: <https://learningapps.org/watch?v=pha8u1dgk24>
3. Вправа «Козак-характерник Шевченко» URL: <https://learningapps.org/display?v=pvrvb1gj24>
4. Вправа «Легенда «Характерник Шевченко»» URL: <https://learningapps.org/watch?v=p9o2d7j7224>
5. Зображення «діти з комп'ютером» URL: <https://depositphotos.com/ua/vectors/дитина-за-комп'ютером.html?qview=187321756>
6. Козак (зображення). URL: <https://depositphotos.com/ua/vectors/козак.html?qview=9052543>
7. Козак-характерник (зображення). URL: <https://msmb.org.ua/stily-zhittya/gromadyansky-pozitsiya/kozaki-harakterniki-voini-chakluni/>
8. Кросворд URL: <https://products.aspose.ai/words/uk/crosswordmaker/>
9. Лист самооцінювання (зображення) URL: https://pochatkova25.blogspot.com/2022/02/blog-post_34.html
10. Робота в групах (зображення). URL: <https://www.pngwing.com/pt/free-png-ddmlu>
11. Шевченко Т. (зображення). URL: <https://photo-lviv.in.ua/nayvidomishi-fotohrafii-shevchenka/>

Верби над ставом (Легенда)

У Конятині, мальовничому поліському селі, дуже багато ставків. Вони ніби дзеркальця, виблискують проти сонечка, несуть прохолоду і якесь неповторне блаженство. Ставки є окрасою села. Кругом них, ніби охоронці, укорінилися старі-престарі верби. Вони такі старі, ці верби, що майже ніхто не пам'ятає, коли вони з'явилися над ставками.

Особливо багато таких верб над ставком, що у центрі села. Коли йдеш вулицею, то верби здаються чомусь сумними, бо їхні гілки постійно схиляються до води, ніби бережуть якусь таємницю. Звідки у них той сум?

Можливо, вони бережуть якусь таємницю?

А, може, коли вони були зовсім молодими, дерева щось пережили, і тепер той сум бережуть довгі гілки. Важко розгадати причину смутку старезних верб. Але мені здається, що в сиву давнину вони були людьми.

Моє село Конятин називають козацьким, бо виникло воно в часи козаччини. Люди дуже любили волю і цінували її понад усе. Розкішна природа, пишні ниви, соковиті трави, ліси з красенями-боровиками і солодкою-солодкою малиною привертати увагу різних нападників. Вороги, мов чорні хмари, раз у раз обступали мальовниче село.

Так було і тієї весни. Лагідне сонячне проміння пестило буйну зелень. Була неділя. Молодь розважалась у лузі, співали пісень дівчата. Вінки цвіли на головах у дівчат. Вітер грався із різнобарвними стрічками у косах конятинських красунь.

Раптом десь здалеку почувся важкий тупіт коней. Проте молодь не відразу зрозуміла, що це могло бути. Як страшний чорний смерч з'явилися чужинці перед молоддю. Тікати було пізно і неможливо. Луг відразу зацвів від вінків і стрічок, безжалісно зірваних і розтоптаних незнайомцями. Що чекає оцих красунь і красенів у чужих краях? Так не хочеться бути полоненим. Та грубі мотузки нападників міцно зв'язували ніжні руки дівчат. Частині вдалося втекти, проте не дуже далеко. Дужі чорні коні швидко догнали втікачок. Але вони не здавалися. Довге волосся розтріпував вітер. У всіх дівчат виникла одна думка: краще померти, аніж потрапити в полон. І вони боронилися, як могли, виривалися, але знову бились у руках чужоземців. Сили були нерівні. Молоді дівчата не корились, проте не витримали і впали. Чужинці тягнули їх, не звертаючи уваги на сльози. Безжалісні руки нівечили вроду і молодість.

Олеся, одна з полонених, вирвалась і голосно викрикнула:

— Будьте ви прокляті!

І раптом сталося диво: там, де впали сльози дівчат, утворився широкий ставок. А де ж поділися дівчата, які так не хотіли потрапити в полон? Вони залишилися тут, на рідній землі, але у вигляді плакучих дерев.

Юні красуні повіки укоренилися в рідну землю і стали вербами з довгими косами-гілками. І так на конятинській землі з того часу навколо ставків ростуть верби.

І кожного разу, коли я поспішаю до школи, бачу ці старі верби. Тепер я знаю, чому верба є символом України. А ще про схожість дівчини і верби народ казав такі слова: «Дівчина, як верба, де не посади, там і росте». Тож нехай скрізь по нашій українській землі ростуть вербові гаї, очищають воду і звеселяють наше життя!

А наш народ хай завжди буде вільним і незалежним!

Словникова робота. Прийом “Пошуковці”.

Діти повторно читають та знаходять у тексті невідомі їм слова, підкреслюють, озвучують їх, разом з однокласниками та вчителем пояснюють їх значення.

Полон – відсутність свободи, неволя, в яку потрапляє хто-небудь, захоплений противником під час воєнних дій.

Повіки, те саме, що й повік – завжди, постійно, вічно.

Смерч – великої руйнівної сили повітряний вихор, який виникає в грозовій хмарі і потім поширюється згори донизу у вигляді стовпа або хобота, захоплюючи пісок, воду тощо.

Ставок те саме, що став – водоймище (у природному чи штучному заглибленні) з непроточною водою; місце розлиття річки, струмка перед загатою.

Чужинець – громадянин, підданий чужої держави, країни; іноземець [1].

Бесіда за змістом:

- Де розвивалися події? (Поліське село Конятин).
- Які дерева стоять мов охоронці круг ставків ? (Старезні верби).
- Що відчують верби на думку автора? Чому? (Сум, бо їхні гілки постійно схиляються над водою).
- Кого автор порівнює з чорним смерчем? (Чужинців завойовників).
- Що хотіли зробити чужинці? (Забрати дівчат в полон).
- Як утворився ставок? (З дівочих сліз).
- З ким автор порівнює верби? (З українськими дівчатами).

Робота над текстом:

Інтерактивні вправи

Гра «Так-Ні». Зміст гри полягає в тому, що вона вчить дітей пов’язувати різні факти в одну картину, слухати й чути інших, систематизувати інформацію, яку вони одержали. Вчитель обирає будь-який предмет, число або літературного/історичного героя. Учні, ставлячи запитання, намагаються знайти відповідь. На кожне їхнє запитання вчитель відповідає тільки словами «так», «ні» або «так і ні».

- Діти в легенді перед нами постає образ сумної верби, давайте спробуємо охарактеризувати її погравши в гру «Так-ні». Ваше завдання – придумати запитання, які можуть нам допомогти виконати вправу, а моє – відповідати на них, користуючись лише словами «так» або «ні».

Орієнтовні питання:

1. Вербви завжди ростуть біля води?
2. Ці дерева завжди сумні?
3. Вербви, за легендою, – це молоді дівчата?
4. Дівчата стали вербвами, тому що не хотіли полишати рідну землю?

Фільм. У групах учні мають обговорити приклади фільмів мультфільмів, літературних творів, в яких було використано поняття чи подію, обговорену на уроці.

Запитайте учнів:

- Як, на ваш погляд, вдалося режисерові висвітлити ту чи іншу проблему?

- Чому він так зробив?

- Як ще можна було б представити зазначену тему?

Можливо, є сенс попросити учнів подивитися фільми заздалегідь або переглянути певні сцени в класі.

На цьому уроці можна за допомогою такого прийому обговорити інші варіанти чарівних перетворень персонажів на рослини через тугу за рідним краєм, родиною. Наприклад, мультфільм «Мавка. Лісова пісня», «Пригоди Котигорошка та його друзів» тощо.

«Мавка. Лісова пісня» [5] 	Мавка. Лісова пісня (2023) - дивитися онлайн в хорошій якості
Пригоди Котигорошка та його друзів [7] 	Пригоди Котигорошка та його друзів Всі серії підряд

Скрайбінг. Це метод, що супроводжується паралельним створенням схематичних малюнків, які відтворюють ключовий зміст сказаного. Завдяки залученню цього прийому можна відтворити події легенди графічно у максимально зрозумілому і привабливому для слухача форматі. Вчитель може запропонувати застосувати створення зображення за допомогою програм ІІІ.

[10]

Дидактичні ігри з використанням різних читачьких технік

1. Читачька техніка «Дощ».

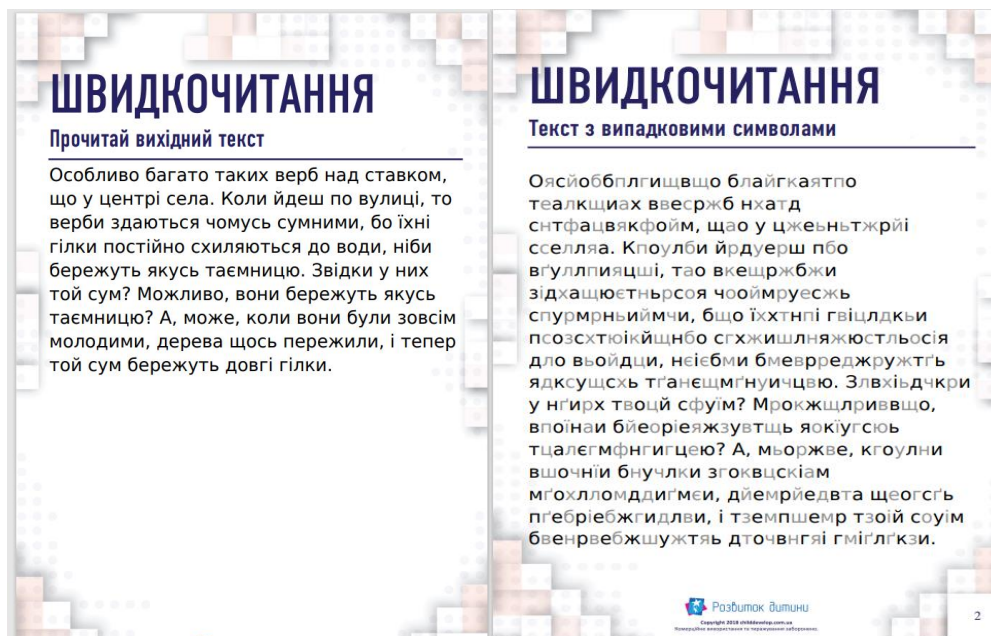
Діти читають хором:

- крапає дощ – читають тихо;
- дощ пускається сильніше – діти читають голосніше;
- злива – читають голосно ;
- дощ слабшає – читають тихіше ;
- дощ перестає – читання припиняється.

2. Техніка « Швидкочитання».

Можливі різні варіанти техніки роботи з текстом для покращення швидкості та якості читання:

- тексти з прихованою нижньою чи верхньою частиною рядка;
- тексти без пробілів між словами;
- тексти з випадковими символами;
- тексти переставленими буквами;
- дзеркальні тексти.

[9]

3. Гра « Хвости».

Учитель зачитує початок речення, середину, слово, діти зачитують кінець.

4. Гра «Незнайко».

Вчитель зачитує речення, навмисне припускаючись помилок, учні шукають в тексті зачитане речення, вказуючи на помилку, та виправляють її.

5. Опорні слова.

Гра розвиває вміння запам'ятовувати в тексті деталі сюжету, відтворювати їх в усних переказах. Діти мають прочитати твір і визначити опорні слова, за допомогою яких можна якнайповніше відтворити заданий уривок твору.

Після читання легенди учні виписують ряд слів – ставок, козацьке село, молодь, чужинці, сльози, верби. Виграє той, за чиїми словами легко відтворити легенду.

6. Гра «Книжковий хробачок».

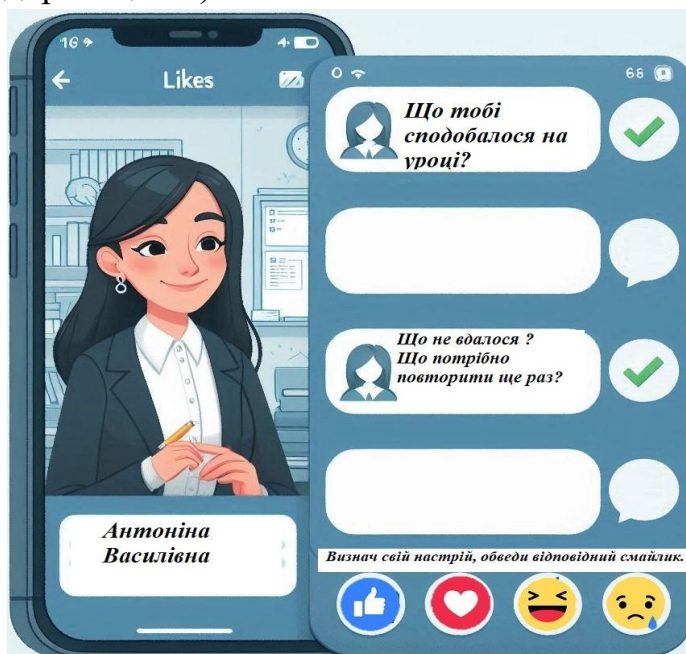
У кожній групі слів потрібно відновити відсутні букви на позначення голосного звуку, орієнтуючись на перше слово.

Ставок – глбкй, прзрй, слскй, чстй (глибокий, прозорий, сільський, чистий).

Дівчина – млд, слън, птртчн, врн (молода, сильна, патріотична, вірна).

Верба – злн, смн, нхлн, смтн (зелена, сумна, нахилена, самотня).

Батьківщина – рдн, дн, нзмнн, дргцнн (рідна, одна, незамінна, дорогоцінна).

7. Гра «Знайди кінець». Діти знаходять та з'єднують речення з легенди.

Гра [«Знайди кінець» \(learningapps.org\)](http://learningapps.org) [3].

Рефлексія. Перевірка знань. Прийом «Чат з учителем» [11].

Наприкінці уроку дітям пропонується заповнити шаблон мобільного телефону. Там вони можуть оцінити свою роботу, розфарбувавши у відповідний до свого настрою колір, сердечко, задати питання вчителю.

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної мови. Словник української мови в 11 томах URL: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C>

2. Бігич О. Вправи з навчання техніки читання у початкових класах. Київ: Ленвіт, 2006. 64 с.

3. Гра "Знайди кінець"(зображення). URL : <https://learningapps.org/display?v=p8yv7wpfj24>
4. Кулініч М. Прийоми читання. 2018. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-priyomi-chitannya-25357.html>
5. Мавка. Лісова пісня (зображення). URL: [Анімаційний фільм "Мавка. Лісова пісня" покажуть на телебаченні](#)
6. Макаренко А. Гра: в 7 т. Київ: Радянська школа, 1954. Т. 4, 564 с.
7. Піцик Т. Дидактичні ігри та цікаві творчі завдання на уроках літературного читання. 2018 р. URL: <https://vseosvita.ua/library/didakticni-igri-ta-cikavi-tvorci-zavdanna-na-urokah-literaturnogo-citanna-103066.html>.
8. Пригоди Котигорошка та його друзів (зображення). URL: [Пригоди Котигорошка та його друзів. Серія 4 \(відео\) - kolobok.ua](#)
9. Прийом з швидкочитання URL: <https://childdevelop.com.ua/worksheets/tag-klas4-read-sortpop>
10. Скрайбінг (зображення). URL: [Генератор зображень III ► Безкоштовний генератор зображень із тексту | NeuralWriter](#)
11. Створення зображення до прийому «Чат з вчителем» URL: <https://designer.microsoft.com/design>
12. Текст легенди URL: [Вербі над ставом ☀ Українська легенда ☀ Народна творчість \(proridne.org\)](#)

Лілія ДУДАР

Як Бог створив українські землі (Легенда)

Як тільки Господь наш, Сотворитель, поселив на Землі людей, вони одразу почали просити в Бога для себе зручні та вигідні місця для проживання. Не квапились тільки українці. Вони були від початку козаками: безпечно мандрували по землі, милувалися красою світу і нікому не заважали. Якось озирнулися і побачили, що повсюдно снують люди, обживають займані місцини. Тоді пішли і вони до Господа. Тихенько стали за порогом і чекали, бо Творець саме тоді був чимось дуже сильно зайнятий. А коли Сотворитель оглянувся і побачив чубатих вояків, то здивувався:

- А чого вам треба, хлопці? – запитав Господь.
- Та землі-материзни хочемо, Боже!
- Буде вам матінка земля. Ідіть та осідайте он на тому клаптику між морями, – показавши пальцем униз.
- Та там уже іспанці, Боже!
- Ага, то біля них і селіться.

– Не можемо, Господи, там французи, а далі німці, ще якихось людей повно.

Подивився Бог згори і переконався, що все вже роздано. А козаки ну дуже йому сподобались – і не хотів Творець залишати їх без земель.

– Гаразд, – сказав Господь. – Віддам я вам он той куточок понад Дніпром, що залишив собі на земний рай. Але то незвичайний куточок. Земля там дуже родюча і пахне медом, вода – як молоко, а з неба в душу людей ллється пісня. На той куточок будуть зазіхати нечестивці, тому його треба боронити. Як будете і насправду такими відважними лицарями, як мені видається, то на тій землі станете господарями, а як ні – то рабами нечестивців.

– Згода. Добре, Господи! Буде так, як кажеш. Благослови в дорогу!

Поблагословив їх Сотворитель і провів до райський воріт. Відтоді орють козаки землю, а зброєю захищають її від усякої нечисті. І назвали свій райський куточок – Україна.

1. Розгадати ребус

” ” ” ”

[1;2;6]

” ” Н ” ”

2. Створення асоціативного куща

Легенда – народне сказання або оповідання про якісь події чи життя людей, оповите казковістю, фантастикою; міф, фантазія, вигадка, повір'я.

3. Словникова робота

Зазіхати – пристрасно бажати, намагатися захопити, привласнити щонебудь.

Нечестивці – грішні люди, що порушують священні, узаконені релігією норми.

Раб – людина, позбавлена будь-яких прав, яка перебуває в повній власності свого володаря.

Нечисть – покидьки, за релігійними забобонами – нечистий дух, біс, дідько, сатана, відьма [9].

4. Читання з позначками [12]

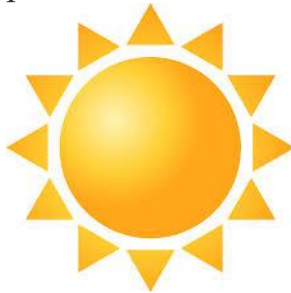

5. Гра «Шифрувальник»

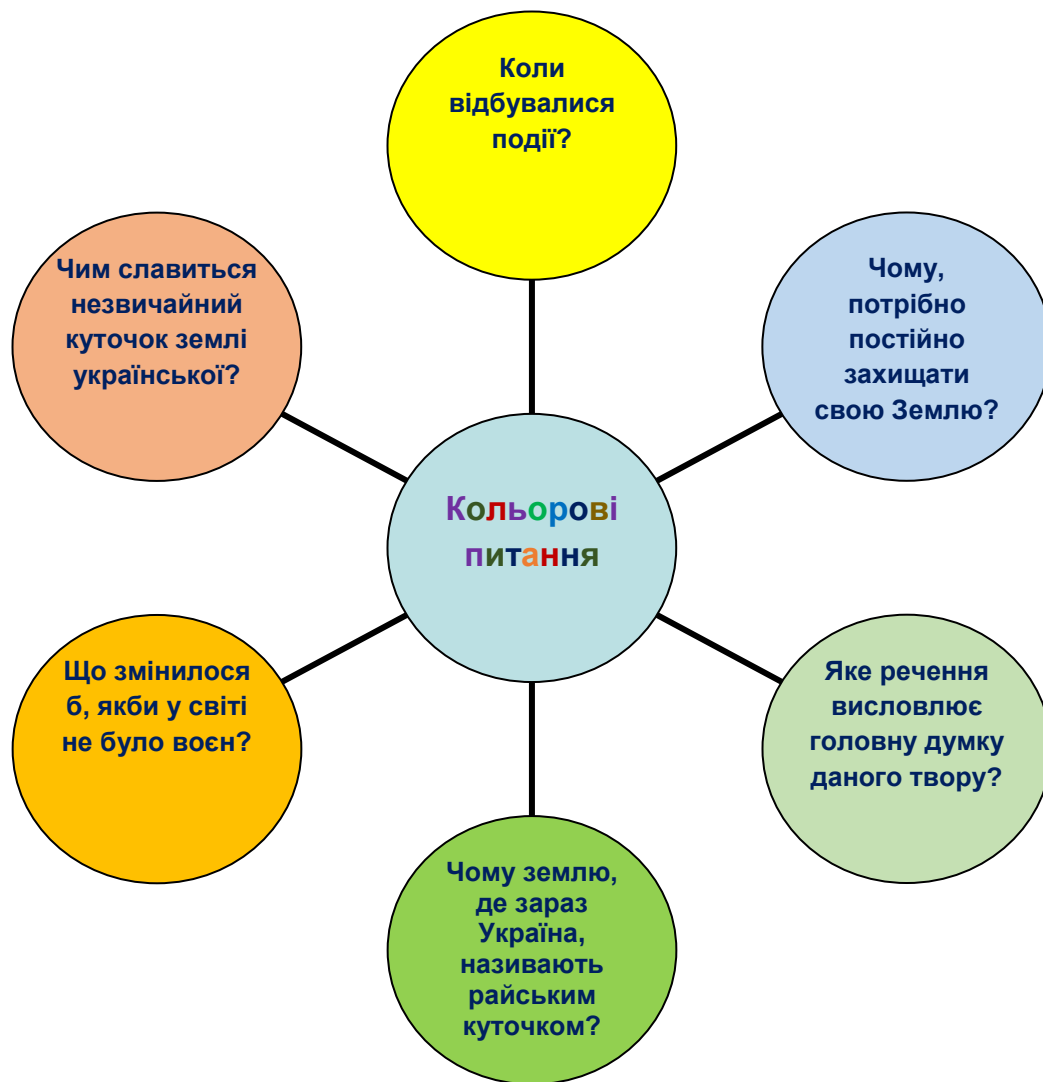
Відшукати слово за схемою $o | - - o | = o | - o$ (Україна).

6. Гра «Пошуковці» (командна робота)

Знайти в тексті речення, які відповідають асоціаціям. Дай відповіді на «кольорові питання».

[10;8;4]

7. Криголам» (робота в парах)

На кожну літеру слова(крім *и*) дібрати прикметники, які характеризують наших предків.

К - культурні
О - організовані
З - здібні
А - акуратні
К - кмітливі
И

8. Гра «Вежа»

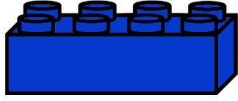
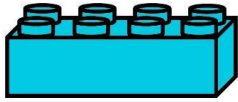
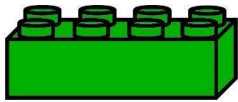
Учням потрібно відтворити послідовність речень з тексту використовуючи цеглинки LEGO.

- Відтоді орють козаки землю, а зброєю захищають її від усякої нечисті.

- Поблагословив їх Сотворитель і провів до райський воріт.

- А козаки ну дуже Йому сподобались – і не хотів творець залишати їх без земель.

- Вони були від початку козаками: безпечно мандрували по землі, милувалися красою світу і нікому не заважали.

- Подивився Бог згори і переконався, що все вже роздано.

- Як будете і насправді такими відважними лицарями, як мені видається, то на тій землі станете господарями, а як ні – то рабами нечестивців [7].

9. Інтерактивна гра «Літератори»

Вибрати прислів'я, яке підходить до легенди та пояснити свою думку.

- Добре тому, хто в своєму дому.
- За рідним краєм і в небі сумно.
- Кожен край має свій звичай.
- На чужій стороні й весна не красна.
- Де рідний край, там і під ялиною рай.
- За рідний край життя віддай.
- За своїм краєм серце болить.
- Нема гіршої покути, як у ріднім краю носити пута.

10. Пройти тестування

Тест. Легенда "Як Бог створив українські землі"

<https://naurok.com.ua/test/legenda-yak-bog-stvoriv-ukra-nski-zemli-3077711.html>

Рефлексія. Інтерактивна вправа «ПОПС»

П – позиція (Я вважаю, що я добре працював на уроці,)

О – обґрунтування (Тому, що я був активним, виконав всі завдання....)

П – приклад (Я можу довести це на прикладі.....)

С – судження (Зважаючи на це, я роблю висновок про те, що здобув знання,...)

Список використаних джерел

1. Вода (зображення) URL: <https://akvo.com.ua/ua/articles/chtotakoevoda>
2. Герб (зображення) URL: <https://depositphotos.com/ua/vector/coat-of-arms-of-ukraine-61549229.html>
3. Дудар Л. Легенда "Як Бог створив українські землі" URL: <https://naurok.com.ua/test/legenda-yak-bog-stvoriv-ukra-nski-zemli-3077711.html>
4. Козаки (зображення) URL: surl.gd/nisild
5. Легенда «Як Бог створив українські землі» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xbzlZFegJAQ> (дата звернення 09.11.2024).
6. Лелека (зображення) URL: <https://depositphotos.com/ua/vectors/%D0%BB%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0-%D0%B1%D1%96%D0%BB%D0%B8%D0%B9.html>
7. Нова українська школа: навчання через гру. LEGO-технологія в освітньому процесі. Методичний посібник. С.І. Войтенко, З.В. Декунова, А.М. Лавська, І.Д. Ягупа. Суми, НВВ КЗ СОІППО. 112 С. URL: surl.cc/orojzf
8. Прапор України (зображення) URL: <https://kpi.ua/flag-photo>

9. Словник.UA URL: <https://slovnyk.ua/index.php> (дата звернення 09.11.2024, 10.11.2024).

10. Сонце (зображення) URL: <https://creazilla.com/uk/media/clipart/7816589/sonce>

11. Цікаві завдання для розвитку навичок читання. URL: <https://super.urok-ua.com> (дата звернення 10.11.2024).

12. Читання з позначками (зображення) URL: <https://naurok.com.ua/> (дата звернення 10.11.2024).

Галина СТЕЦЕНКО

Про Зоряний Віз (Легенда)

Колись дуже давно, а де саме – невідомо, та трапилась велика посуха; така посуха, що не тільки в річках та озерах, а навіть і в колодязях повисихала геть-чисто вся вода, і люди без води почали хворіти. У тім краю, де трапилась така посуха, жила одна вдова*, а в тієї вдови була всього-на-всього одна дочка. Захворіла вдова без води, і дочка, щоб не вмерла її мати, узяла глечик та й пішла шукати води. Де вона її шукала, хто знає, а тільки

десь-то знайшла.

Набрала в глечик і понесла додому.

По дорозі натрапила на одного чоловіка, що вмирав без води, дала йому напитись і тим одволала* його од смерті. Далі натрапила вона на другого, такого ж, потім на третього, четвертого й, нарешті, на сьомого. Усім давала пити й усіх урятувала від смерті. Води зосталось у неї тільки на самому денці.* Ішла вона, ішла по дорозі та й сіла відпочити, а глечик поставила коло себе на землі. Коли в той час де не взявся собака. Хотів, мабуть, теж напитись та й перекинув глечик. Коли той глечик перекинувся, то з нього вилетіло сім зірок великих і восьма маленька, та й поставали на небі.

Ото ті зірки і є сузір'я Великий Віз, або душі тих людей, що дівчина їм давала пити, а восьма, маленька, – то душа собаки, що перекинув глечик. Так ото Бог на те їх і поставив на небі, щоб усі люди бачили, яка щира була та дівчина, а за її щирість Бог послав дощ на ту країну.

Вдова* – жінка, яка після смерті чоловіка не одружилася вдруге.

Одволала* – вилікувала старанням доглядом чи увагою та турботою.

На денці* – зовсім мало, на дні.

Емоційне сприйняття (веселка вражень)

Зацікави- ло	Схвилюва- ло	Сподоба- лось	Не сподобалось	Вразило	Засмути- ло	Свої

- Обери, покажи колір, аргументуй:

- Мене зацікавило те, що ...
- Мене схвилювало ... тому, що ...
- Мені найбільше сподобалось ...
- Найбільше мені (не) сподобалось ..., тому що ...
- Мене дуже засмутило те, що ...
- Розкажи про своє відчуття.
- Зіскануй QR-код і прослухай аудіозапис легенди.

Бесіда за змістом:

Гра «Швидка відповідь»

Гра може використовуватись на етапі первинного сприйняття учнями прочитаного чи прослуханого тексту. На початку гри всі домовляються, щоб відповіді були повними. Діти об'єднуються в пари. Слухають запитання і один з пари дає пошепки відповідь, інший слухає. Потім відповідає інший учень. По закінченні гри повідомлять про запитання на які не змогли відповісти. Потім їх розбирають колективно. Гра розвиває вміння усвідомлено читати, запам'ятовувати та відтворювати матеріал. Розвиває усне мовлення, вміння співпрацювати в групі, в парі.

- Коли відбувалась подія описана в легенді?
- Де відбувалась подія описана в легенді?
- Яке лихо сталося в країні?
- Хто жив у тім краю?
- Скільки дітей було у вдови?
- Що сталося з тією вдовою?
- Хто вирішив врятувати жінку від смерті?

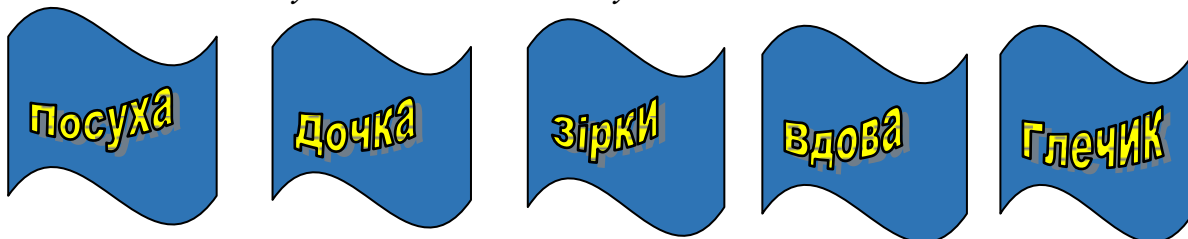
- Як донька вирішила врятувати маму?
- Де дівчинка знайшла воду?
- Кого вона зустріла дорогою?
- Як дівчинка врятувала чоловіка?
- Кого вона ще зустріла?
- Що сталося з глечиком?
- Хто розбив глечика?
- Скільки зірок вилетіло з глечика?
- Де ділись зірки?
- Як називають ці зірки на небі?
- Чому одна зірка маленька?
- Хто поставив ці зірки на небі?
- Чому Бог поставив ці зірки на небі?

Робота над текстом: **Інтерактивні вправи**

1. Гра «Нишпорки»

Гра може використовуватись при вибіркового читанні для розвитку уваги, та розвитку швидкого читання, усвідомленні та аналізі прочитаного тексту. Вчитель показує картки, на яких записані слова. Діти самостійно, швидко знаходять у кого вони є. Зачитують вголос.

- Знайдіть у легенді речення, в яких говориться про посуху, доньку, зірки, вдову.
- Про яке з цих слів в легенді найбільше інформації? (про доньку).
- Далі не називайте слова, а спробуйте їх показати.

2. Гра «Крокодил»

Діти імітують, показують. Пантоміма розвиває акторські здібності учнів.

- Яке з цих слів дружить з сонечком? (посуха).
- Яке з цих слів можна побачити лише вночі? (зірки).
- Яким словом можна переносити рідину? (глечиком).
- Яку слово сумне? (вдова).

3. Гра «Дзеркало»

Гру можна використовувати для словникової роботи.

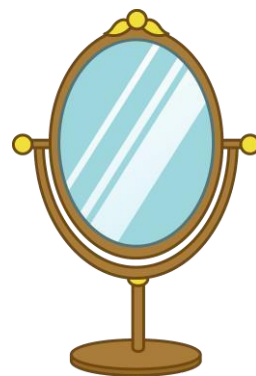
Вчитель записує слова у зворотному порядку.

Пропонує дітям швидко прочитати їх. Гра розвиває техніку читання учнів, змінюючи кут зору.

- Прочитайте слова навпаки:

Акабос, аводв, ківолоч, килбарок, акничвід, гоБ.
(Дитина, яка прочитала слово першою, записує його на дошці). (Собака, вдова, чоловік, кораблик, дівчинка, Бог).

- Прочитайте записані слова.
- Знайдіть зайве слово. (Кораблик).
- Чому воно сьогодні зайве? (Його немає в легенді. Зайве слово витирають.)
- Перечитайте слова ще раз.
- Знайдіть серед них головного персонажа легенди (Дівчинка).

4. Вправа «Криголам»

Вправа може використовуватись при характеристиці дійової особи. На кожен літеру слова діти добирають

прикметники, які найбільш підходять до персонажу. Гра розвиває уміння аналізувати, співставляти, порівнювати та виділяти характерні ознаки персонажа чи предмета.

Д	добра
І	ініціативна
В	ввічлива
Ч	чемна
И	
Н	надійна
К	комунікативна
А	активна

Робота в групах

- Яка буква в слові *дівчинка* не починає слова?
 - Доберіть прикметники на кожну літеру, крім **И**, які розкривають характер героїні.

- Доведіть, чому саме ця риса їй притаманна.

(Дівчинка була добра тому, що ...

Дівчинка була ініціативна тому, що ... тощо).

5. Вправа «Назворот»

Вправу можна виконувати на етапі узагальнення матеріалу, для розвитку творчої уяви, фантазії, умінню творчо доповнювати та змінювати сюжет твору. Для розвитку усного мовлення.

- Розгадайте ребус.

- Доведіть, що саме ця риса

характеру найбільш притаманна дівчинці. Знайдіть і прочитайте про це в легенді.

Доберіть до створеного слова антонім.

Якого кольору, на вашу думку, добро? Чому Зафарбуйте.

Якого кольору, на вашу думку, зло. Зафарбуйте.

Добро

Зло

-Уявіть собі, що дівчинка була не доброю, а злою. Пофантазуйте і вигадайте легенду «назворот».

(Колективне складання легенди про злу дівчинку).

- Просигнальте сердечком, яка легенда вам сподобалась більше? Чому?
- Зібгайте зле сердечко. Нехай лише добро і добрі люди вас оточують.

6. Гра «Морський бій»

Гру можна використовувати при встановленні послідовності подій, при закінченні речень, висловлювань, прислів'їв. Для розвитку уваги, пам'яті та логіки мислення.

- Згадайте гру «Дзеркало». Яке слово у нас було зайве? (кораблик).

Пограємо в гру «Морський бій».

- Які прислів'я про добро знаєте?
- Утворіть прислів'я з'єднавши ліву і праву їх частини.
- Розфарбуйте відповідні клітинки.

А Раз добром нагріте серце
Б Добро не пропадає
В Хто людям добра бажає
Г Від доброго не бігай,
Д Добре ім'я -

1. – той і собі має.
2. – найкраще багатство.
3. – вік не прохолоне.
4. – а зло вмирає.
5. – а злого не роби.

	1	2	3	4	5
А					
Б					
В					
Г					
Д					

*Раз добром нагріте серце вік не прохолоне.
Добро не пропадає, а зло вмирає.
Хто людям добра бажає, той і собі має.
Від доброго не бігай, а злого не роби.
Добре ім'я – найкраще багатство)*

- Яке прислів'я найбільше підходить до легенди «Зоряний Віз»? Чому?

7. Асоціативний куш

На початку роботи вчитель одним словом визначає тему, яку слід опрацювати, а учні добирають слова, що асоціюються в їхній уяві із цим провідним словом. Спочатку висловлюють першочергові асоціації, потім – другорядні. Учитель фіксує відповіді у вигляді асоціативного куща, який поступово збільшується. Цей вид роботи можна використовувати на будь-якому етапі уроку, він спонукає розмірковувати вільно й відкрито щодо певної теми, самостійно шукати, добирати, аналізувати і відтворювати інформацію.

- На вашу думку, чому існує дві назви одного природнього явища: «Зоряний Віз» і «Великий Віз»? (назва легенди і назва сузір'я).
- Як по іншому називають сузір'я «Великий Віз»?

- Закрийте очі і уявіть зоряне небо. Пальчиком намалюйте сузір'я Великої Ведмедиці.

Давайте доповнимо наш асоціативний кущ новими словами та словосполученнями.

- То чи існує насправді сузір'я Великий Віз?

- Закінчи речення:

Згідно легенди сузір'я «Великий Віз» утворилось завдяки ...

Робота з мінічастинами тексту

4. Гра «Відгадайте, хто я (що це)»

Діти в тексті знаходять слова, які хочуть загадати. Попередньо всі гравці домовляються скільки слів загадує кожна група. Далі слова по черзі відгадують, ставлячи запитання. Гру можна використовувати в групах на етапі усвідомлення матеріалу. Гра допомагає дитині відрізняти факти від домислів, застосовувати різні методи пізнання, розвиває уміння оцінювати предмети та явища, вирізняти головне та характерне, притаманне речам, подіям, персонажам.

- Об'єднайтесь в дві групи.
- Давайте домовимось, скільки слів буде сьогодні загадувати кожна група.
- Уважно перечитайте легенду, знайдіть слова, які хочете сьогодні загадати.
- Запишіть їх на картках.

- Якщо слова будуть повторюватись, картки відкладаєте.
- Та група, чие слово відгадують, може відповідати лише «Так» чи «Ні». (Діти по черзі витягують картки. Слова на картках може бачити лише вчитель і група, яка це слово загадує) *Наприклад: Слово «Собака» - це предмет? – Ні.*

- *Це жива істота? – Так.*
- *Це жінка, у якої помер чоловік? – Ні.*
- *Це донька жінки – Ні.*
- *Це чоловік, який хотів пити? – Ні.*
- *Жива істота вмів говорити? – Ні.*
- *Це собака? – Так!*
- *Знайдіть і прочитайте в легенді все, що говорилося про собаку.*

Читання легенди

(На уроці вчитель може обрати різні види читання твору для розвитку техніки читання, виразності читання).

1. *Ланцюжкове читання (Учні читають по 2 – 3 речення по черзі).*
2. *Читання «Дощиком» (Учні читають вголос. Коли вчитель каже «Злива», то читають голосніше і швидше, коли «Дощик», то уповільнюються і читають тихіше).*
3. *Читання «Фініш» (Вчитель дає команду «Старт», а учні мають дочитати до вказаного вчителем місця в тексті якомога швидше).*
4. *Читання «Сонечком» (Учні читають повільно, виразно, звертаючи увагу на розділові знаки та акцентуючи закінчення кожного слова).*
5. *Повторне читання (Діти читають текст в нормальному темпі декілька абзаців. Коли звучить команда «Повтор», то діти перечитують хором на великій швидкості).*
6. *Читання «Заєць і вовк» (Читання в парі. Спочатку діти домовляються, хто розпочне читати першим (заєць), а хто розпочне читати пізніше (вовк). Один учень починає читати, інший слідує. Через певний час другий учень починає читати текст від початку і намагається наздогнати першого. Гра закінчується. Коли вовк «наздожене» зайця, або заєць «втече» від вовка).*

9. Гра «Літературне лото»

Ця гра розвиває вміння учнів самостійно шукати, добирати, аналізувати й відтворювати інформацію. Уміння спілкуватись усно і письмово.

- Створіть слова з хмаринок складів:

(Легенда, вигадка, дійсність)

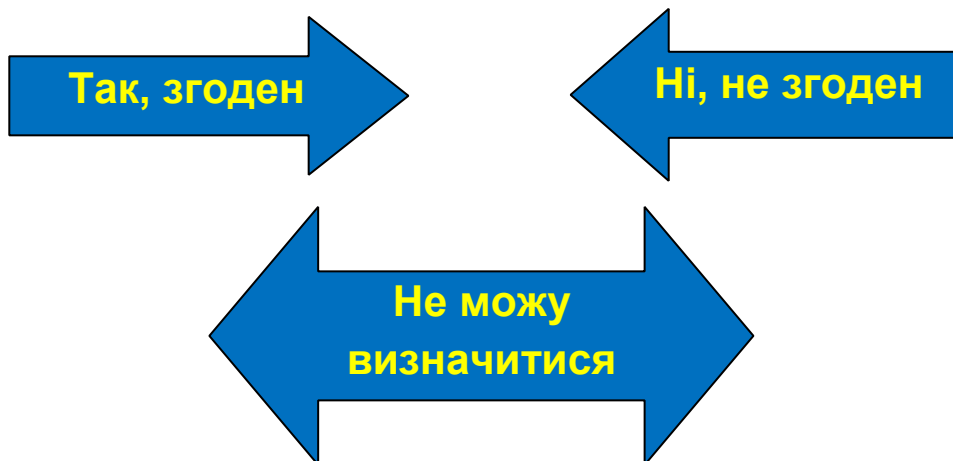
- Згадайте, що таке легенда?

- Звернемось до словника:

Легенда - це усне народне оповідання про якусь чудесну подію, що сприймається, як достовірна. В легенді реальні події змішані з вигаданими.*

Рефлексія.

На дошці розмістити три плакати:

10. Метод «Займи позицію»

Цей метод допомагає під час суперечки чи дискусії, дасть змогу висловитися кожному, продемонструвати різні думки з теми, обґрунтувати свою позицію, або пристати на інший бік, якщо аргументи протилежної сторони були більш переконливішими. Розвиває уміння аналізувати, оцінювати, переконувати та висловлювати свою думку та ухвалювати правильні рішення.

-Яка тема легенди? (Про добру дівчинку, яка врятувала маму, сімох чоловіків та собаку від загибелі)

-Яка мета легенди? (Бути добрим, милосердним, допомагати іншим) -Прочитайте твердження записане на екрані:

Легенда «Зоряний віз» це дійсність, а не вигадка.

- Подумайте, як вважаєте ви. Займіть свою позицію.

- Об'єднайтесь в групи згідно вашої позиції і аргументуйте її.

(Діти доводять свої думки)

-Отже, більшість з вас вважає, що ця легенда ... (думка учнів).

Проте сьогодні дійсність така, що світ без добрих людей стане сірим, байдужим і злим. Лише добро здатне зігрівати і розтоплювати холодні душі. «Доброта краще краси» (Генріх Гейне). «Спробуйте бути хоча б трохи добрішими – і ви побачите, що будете не в змозі зробити поганий вчинок» (Конфуцій).

Самооцінка «Коло успіху»

- Все вдалося. Працювалось творчо!

- Майже вдалося. Вірю в себе!

- Було трішки складно. Старатимусь!

- Потребую допомоги. Навчуся

Список використаних джерел

1. Вислів Генріха Гейне URL : https://uk.wikiquote.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BD%D1%80%D1%96%D1%85_%D0%93%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%B5
2. Вислів Конфуція URL : <https://confucius-pdpu.com.ua/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9/>
3. Дзеркало (зображення) URL : <https://flomaster.top/68624-zerkalo-risunok-dlja-detej.html>
4. Дівчина з глечиком (зображення) URL : <https://www.illadro.kyiv.ua/product/divchina-z-glechikom/>
5. Дмитренко К.А., Коновалова М.Н., Семиволос О.П., Бекетова С.В. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо нові компетентності: метод. посіб. Харків: Основа, 2018. 119 с.
6. Знак питання (зображення) URL : surl.lu/theiin
7. Коло успіху (зображення) URL : <https://vseosvita.ua/library/embed/01009fj6-1fb5.doc.html>
8. Легенда про Зоряний Віз URL : <https://kazochka.org.ua/mify-lehedy/lehenda-pro-zorianyi-viz>
9. Ребус «Добро» URL : <https://www.ys.in.ua/index.php/ihry/rebusy>
10. Серце (зображення) URL : <https://depositphotos.com/ua/vectors/%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%86%D0%B5.html>
11. Чоловічок «Займи позицію» (зображення) URL : https://www.pinterest.com/mos_ov/%D1%87%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%87%D0%BA%D0%B8/

Легенда про мак (3-4 клас)

У давні часи український народ зазнавав тяжкого лиха від турецько-татарських нападників. Вони грабували села, брали в полон дівчат, жінок і чоловіків, а потім продавали їх на невільницьких ринках.

Оборонцями нашої землі і народу були козаки-запорожці. Так, одного разу в український степ на конях, мов чорні хмари, залетіли турки і татари. Побачили вони босоного дівча, яке тікало в ліс. Наздогнали вороги дівчину і накинули їй аркан на шию.

В цей час десь взявся козак, який поспішив на допомогу бідолашній дівчині. Він шаблею перерубав аркан, звільнив її й вона втекла. Та розлютований ординець кинувся зі своєю ватагою на парубка. І хоч козак був один, а ворогів – ціла зграя, він вступив з ними в бій. Та сили були нерівні. Тяжко поранений, відчуваючи смерть за плечима, козак кинув в обличчя катом:

- Ніколи не бути вам господарями на нашій землі!

Вороги, почувши таку зухвалість, вирішили посікти козака на шматки.

Та сталося диво: порубане козацьке тіло проросло, наче зерно, і влітку зацвіло маком.

Козаки-запорожці - українські козаки, які жили в пониззі Дніпра за порогами в XVI-XVIII ст.

Поло'н – обмеження свободи особи, що брала участь у військових діях, з метою недопущення його до подальшої участі в них.

Нево'ля – відсутність волі, свободи, повна залежність когось від когось, чого-небудь.

Арка'н – довгий мотузок із зашморгом на кінці, щоб ловити тварин (наприклад, коней в табуні).

Вата'га – велика група людей; юрба, товариство.

Кати' – ті, хто здійснює смертні вироки або тілесне покарання, бере на тортури, той, хто тиранить, убиває, мучить.

Орди'нець – той, що належить до орди.

Орда – об'єднання кількох ключових племен під владою одного хана у тюркських і монгольських народів [1].

Зухва'лість – сміливість (смілива поведінка, рішучість у діях), хоробрість, відвага, відважність, мужність, молодечтво, безстрашність, відчайдушність.

Бесіда за змістом

- Від кого ще в давні часи зазнавав лиха український народ?
- Хто обороняв нашу землю?
- Який вчинок зробив козак?
- У якій ролі він виступає?
- Які слова промовив козак в обличчя катом?
- Що зробили вороги з козаком?
- Чи можна сказати, що козак захищав тільки дівчину?

- Які слова про це свідчать? Знайдіть ці слова у тексті.
- Чому вчить нас ця легенда?

Робота над текстом

1. Інтерактивні вправи.

А) **вправа «Криголам»;** (учні об'єднуються в 2 групи: до запропонованого вчителем слова потрібно дібрати риси характеру для головного героя легенди.

Наприклад:

Д – добра, довірлива...	К – красивий....
І – ініціативна, ідейна...	О – освічений....
В – вірна, вільна...	З – зухвалий....
Ч – чарівна, чуйна...	А – активний....
А – активна...	К – кмітливий....

Б) **вправа «З одного слова зроби речення»** (до придуманих слів, учні складають речення).

В) **вправа «Навчаючись-учуся»**

- Прочитайте анаграми:

ВІРБАКОН – барвінок

АКЛАНІ – калина

ТРИВЕ – вітер

БЕВАР – верба

- Яке слово зайве? (Вітер)

- Чому? (Тому що барвінок, верба і калина – це рослини, а вітер – це явище неживої природи.)

- Що вам відомо про ці рослини? (Вони є народними символами України.)

- Відгадайте загадку:

Взимку голо тут було, навесні вогнем цвіло

Навесні вогнем цвіло, влітку виросло село!

Аж сто хат, аж сто хат на кілочках стоять.

Хати щастям багаті – по сто діток у хаті.

По сто діток скрізь було, отаке зросло село.

Стебельце – шорстка драбинка,

У середині чорна вуглинка.

Пелюстки блискучі, як лак.

Це розцвів у полі (Мак)

- А що ви знаєте про квітку мак? (Діти «довідкове бюро» розказують інформацію, підготовлене домашнє завдання).

1 учень. Мак – це трав'яниста рослина. Квітка шовковиста на дотик, має махрові пелюстки, а забарвлення рослини буває різноманітним. На жаль, живе він недовго, всього два або три дні, а потім пелюстки починають опадати. Але навіть у такому вигляді квітка мака прекрасна.

2 учень. Кожна маківка-голівка містить близько 30 тисяч насінин. З насіння маку виготовляли олію. Насіння маку дуже корисне, тому його використовують для приготування смачних страв, випікання пирогів, додають

до різдвяної куті. Для приготування маку використовували спеціальний посуд: макітру й макогін.

3 *учень*. На свято Маковія (1 серпня) у церкві разом з квітами святять мак і зберігають його протягом року. За народним повір'ям вважається, що сила макового зерна може відвернути лихо, тому люди обсипали маком хату, пороги стаєнь, хлівів і саму худобу, щоб відьма не ходила.

4 *учень*. А ще нашим предкам була знайома дивовижна дія макового відвару, який вживали від безсоння та для знеболення.

- А які приказки ви знаєте про мак?(відповідають інші учні)

- «Дівка гарна, як маків цвіт».

- «Пройшов мій вік, як маківочка одцвіла».

- «Голівка, як маківочка».

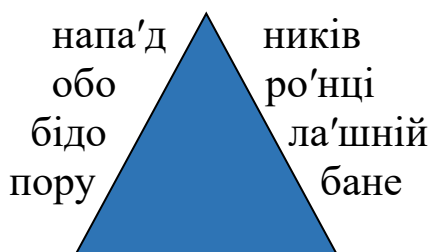
- «Немає цвіту пишнішого, як маківочка, нема роду ріднішого, як матіночка».

- «Спить, як після маку».

2. Дидактичні ігри з використанням різних читацьких технік.

А) *Працюємо в командах.*

- Переходимо до роботи над текстом.

Прочитайте слова в таблицях, поясніть їхнє значення. Зверніть увагу на наголос.

– Отже, маки – це пролита кров народу у боротьбі за волю, за свободу і незалежність рідного краю.

- Давайте складемо «Асоціативний кущ».

- З чим асоціюється ця квітка? Чому? (дівоча краса, кров, мужність, свобода, героїзм, воля). (Діти складають квітку).

Б) «Асоціативний куш».

Які події відбуваються зараз в Україні? Чому введено воєнний стан у нашій державі?

- Кого і що захищають Збройні сили України?

- Чи можемо назвати сьогоднішніх героїв-захисників козаками? Чому?

Ми завжди повинні пам'ятати, якою страшною трагедією для кожної людини є війна. Ми повинні підтримувати тих, хто захищає рідну землю від загарбників. Лише це робить нас сильнішими. Пам'ятаємо про це, бо це є запорукою перемоги України над російським агресором.

В) *Робота з мінічастинами тексту.* Працюємо в командах.

Прочитайте напівголосно і підготуйтеся розповідати.

- Яка команда прочитала першою? Другою? Третьою?

- Яка команда розповість початок легенди?

- Яка команда розповість основну частину?

- Яка команда розповість кінцівку твору?

Г) *Гра "Доповни речення".*

<https://learningapps.org/watch?v=pdy9zeu1v24> [2].

* У давні часи український народ зазнавав тяжкого лиха від ...

* Оборонцями нашої землі і народу були ...

* Ніколи не бути вам ... на нашій землі!

* Та сталося диво: порубане козацьке тіло проросло, наче зерно, і влітку...

* Дівка гарна, як ...

* Немає цвіту пишнішого, як ... , нема роду ріднішого, як

Д) *Гра "Склади словополучення".*

* турецько-кихтасьтар нападників

* козаки-поцізарож

* ненірів си**

* нетибуваммидапогосря

Рефлексія. Перевірка знань.

1. *Вправа «Квиток на вихід»*

Завдання: назвіть 3 факти, про які ви сьогодні дізналися; 2 факти, які були вам цікаві та сформулюйте 1 запитання до теми.

2. *Самооцінювання [7;5].*

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної мови. Словник української мови в 11 томах URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C>
2. Гра «Зроби висновок» URL: <https://learningapps.org/watch?v=pdy9zeu1v24>
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидавництво, 2004. 218 с.
4. Досяк І.М. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій в початкових класах. Харків: Основа, 2007. 157 с.
5. Картка самооцінювання URL: <https://naurok.com.ua/kartki-do-druku-na-temu-samoocinyuvannya-dlya-uchniv-nush-1-4-klasiv-274511.html>
6. Наволокова Н.П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій Харків: Основа, 2011. 12 с.
7. Пиндус Н. Вправа «Квиток на вихід» URL: <https://naurok.com.ua/mayster-klas-geymifikaciya-v-pochatkoviy-shkoli-333625.html>

Наталія САМАРСЬКА

Калинонька (легенда)

Колись дуже давно жили в одному селі хлопець Клим і дівчина Лина. Підросли, покохали одне одного та й одружилися. Жили дружно, весело. Разом вранці сонечко зустрічали, а ввечері милувалися його заходом.

Незабаром у них народилася донечка. Така красуня! За народним звичаєм та на згадку про народження доньки вирішили батьки посадити деревце.

Пішов чоловік на пошуки до лісу. Бродив, бродив – нічого знайти не може. Аж раптом побачив дивовижний кущ, вкритий пишним білим цвітом. Клим обережно викопав кущик з рідною землею та й посадив біля двору.

Росте дівчинка, гарнішає. А кущик і собі росте, зеленіє. Навесні вкривається білим цвітом, восени – тішить усіх червоними ягідками. Хто не йде мимо двору, кущиком милується, ніби щастю Клима і Лини радіє.

Відтоді почали люди також садити зелені кущики біля двору, щоб щастя в домі оселилося. Безіменний кущ назвали калиною, а донечці Клима і Лини дали ім'я Кишинка.

Розквітло село калиною та красою дівочою. Народиться синочок – тато дуба саджає, а народиться донечка – калиноньку. На щастя, на долю, на добро.

Кущ калини не лише тішить усіх красою, він здоров'я повертає. Ось яка наша калинонька!

Словникова робота

Бродив – повільно ходив, блукав.

Тішить – робить комусь приємність, радувати кого-небудь.

Безіменний – не має імені, назви, ніяк не названий.

Бесіда за змістом:

- Як звали героїв легенди?
- Хто народився у Кліма і Лили?
- Що за народним звичаєм вирішили зробити батьки?
- Яким цвітом вкривався кущик навесні?
- Для чого люди почали садити зелені кущики біля двору?
- Що "повертає" куш калини?

Робота над текстом:

1. Інтерактивні вправи

«Сенкан» - прийом може використовуватися на етапі актуалізації або закріплення опорних знань. Це вільний вірш без рими, який складається з п'яти рядків. Під час роботи із цією технологією розвитку критичного мислення учні створюють лаконічні висловлювання з вивченої теми.

Перший рядок розкриває тему сенкану, описує певне поняття, про яке написаний вірш. Зазвичай це іменник, але іноді використовують і займенник.

У другому рядку потрібно дібрати два прикметники, які мають охарактеризувати слово (іменник чи займенник) із першого рядка.

Третій рядок сенкана – це три дієслова. Вони вказують на те, що робить іменник (займенник) або на те, що з ним відбувається.

Четвертий рядок – це вислів, у якому розкривається ставлення автора вірша до іменника (займенника). Вислів зазвичай складається із чотирьох слів. Іноді може бути у формі звертання чи запитання.

У п'ятому рядку автор має висловити власні почуття щодо іменника (займенника). Це має бути одне або два слова [6].

Наприклад:

Калина.

Червона, гарна.

Росте, зеленіє, милується.

Вкривається цвітом, тішить ягідками.

Повертає здоров'я.

Метод «Прес» - може використовуватись на етапі закріплення, учні вчаться дискутувати аргументувати свої думки [3].

1) Учні висловлюють думку, пояснюють, у чому полягає їхня точка зору. Позиція: “Я вважаю, що...”

2) Пояснюють причини появи цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази. Обґрунтування: “...тому, що...”

3) Учні наводять аргументи на підтримку своєї позиції.

Приклад: “...наприклад...”

4) Узагальнюють свої думки. Висновки: “Отже (тому), я вважаю...”

Наприклад:

- 1) **Я вважаю, що** калина - це корисна для здоров'я рослина.

2) Калина корисна для здоров'я **тому, що** вона багата на мінерали і вітаміни.

3) **Наприклад**, люди давно користуються калиною в народній медицині для зниження артеріального тиску, при застудах, кашлі.

Через те, що калина містить потужні вітамін С та вітамін А, то її вживання корисне для збереження молодості і краси.

4) **Отже**, я вважаю калина – це не лише красива та запашна рослина, але й цінний дарунок природи, який може бути використаний для зміцнення здоров'я людини.

Робота над текстом.

1. **Гра «Хто швидше?»** - учні об'єднуються на групи, знаходять і з'єднують частини речень з тексту.

Разом вранці
сонечко зустрічали,

восени — тішить усіх
червоними ягідками.

Навесні вкривається
білим цвітом,

а донечці Кліма і
Лини дали ім'я
Кишинька.

Безіменний куш
назвали калиною,

а ввечері милувалися
його заходом.

2. Гра «Роз'єднай слова, прочитай речення».

ПішовчоловікнапошукидолісуБродивбродивнічогознайтинеможеАжрапто
мпобачивдивовижнийкущвкритийпишнимбілимцвітомКлимобережно
викопавкущикзрідноюземлеютаїпосадивбілядвору.

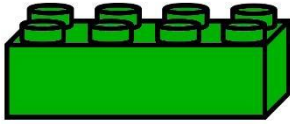
3. Читання «Самокат»

Довільне читання. Дитина сама обирає з яким інтервалом вона буде «їхати на самокаті» через один, два, три рядки.

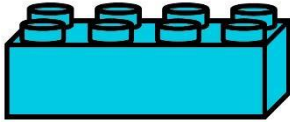
Учень. «Я буду їхати через два рядки».

Читає, пропускаючи два рядки, а ви повинні встигати читати за ним. Коли дитина втомиться, ви змінюєте володаря «самоката».

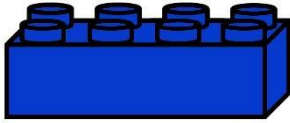
4. **Гра «Вежа»** - учням потрібно відтворити послідовність речень з тексту використовуючи цеглинки LEGO.

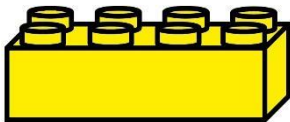
Кущ калини не лише тішить усіх красою, він здоров'я повертає.

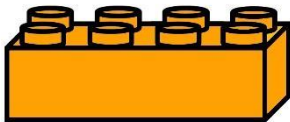
Аж раптом побачив дивовижний кущ, вкритий пишним білим цвітом.

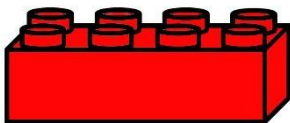
Відтоді почали люди також садити зелені кущики біля двору, щоб щастя в домі оселилося.

Колись дуже давно жили в одному селі хлопець Клим і дівчина Лина.

Хто не йде мимо двору, кущиком милується, ніби щастю Кліма і Лини радіє.

За народним звичаєм та на згадку про народження доньки вирішили батьки посадити деревце.

Рефлексія.

Вправа «Оберіть відповідну цеглинку LEGO»

	Все вдалося!		Зроблено декілька помилок!
	Мене влаштовує моя робота!		Я можу працювати краще!
	Я працюю добре!		Мені потрібна допомога!

Список використаних джерел

1. Вправи для рефлексії (презентація Котенко С.) URL : <https://naurok.com.ua/prezentaciya-vpravi-dlya-refleksi-344090.html>
2. Ігри та вправи для вдосконалення навичок читання. URL : surl.li/xednsc
3. Метод «Прес». Пам'ятка з основними етапами. URL : <https://svitdovkola.org/files/um4/tema6/Tema-06-rozdrukivka-1-lesson-102.pdf>
4. Презентація «Вправи для рефлексії». URL : <https://images.app.goo.gl/7BXdgPYxWW1D4kqd6>
5. Презентація. «Використання інтерактивних методів на уроках читання в початковій школі». URL : <https://naurok.com.ua/prezentaciya-vikoristannya-interaktivnih-metodiv-na-urokah-chitannya-v-pochatkoviy-shkoli-8281.html>

6. Тлумачний словник української мови. URL : <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8>

7. Українські народні легенди. URL : surl.li/horfkq

8. Цеглинки LEGO. Демонстраційний матеріал. URL : <https://vseosvita.ua/library/demonstracijni-material-ceglinki-lego-343310.html>

Віта МОМОНТ

Як людина стала лелекою (Легенда)

Колись у нашому краї була біда. Люди не мали роботи. Не раз і шматка хліба не було в хаті. Не витримав такого життя один чоловік. Подався шукати щастя за морем. Тут він знайшов вічне літо, хліб і воду. Але дуже сумував за батьківщиною.

— От якби я мав крила, то міг би хоч раз на рік злітати додому. Почув його молитви Господь і перетворив на лелеку. Змахнув крильми лелека й полетів в Україну. Зраділо його серце, коли побачило рідну землю. Але й засмутилося, бо вже не міг стати людиною. Звив собі гніздо на дереві у дворі колишньої хати. Став там жити. Так жив до кінця літа, аж стало його знову тягнути туди, де тепло і харчі є. Зібрався й полетів до теплих земель. Відтоді літає туди-сюди, по кілька місяців живе на батьківщині, решту – на чужині. Сім'я його розмножилася, з'явилися родичі – журавлі, чаплі. Тільки коли підіймуться ці птахи в небо, сумовито кричать: укру-укру. Не можуть вже вимовити слово «Україна», але своєї батьківщини не забули.

Урок позакласного читання Зклас

Мета: *формування ключових компетентностей:* спілкування державною мовою лаконічно та зрозуміло формулювати свої думки; розвивати виразне та зв'язне мовлення; *вміння вчитися:* формувати здатність сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати; *комунікативної:* удосконалювати володіння позитивними навичками спілкування, уміння налагоджувати взаємодію під час роботи, будуючи відповідним чином свої висловлювання; *інформаційної:* розвивати вміння здобувати з додаткових джерел необхідну інформацію; *соціальної:* продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та з усіма в колективі, проявляти ініціативу, підтримувати та керувати власними взаєминами з іншими; *загальнокультурної:* сприяти дотриманню норм мовленнєвої культури, правил поведінки на уроці; *формування предметних компетентностей:* продовжувати знайомство та поглиблювати знання учнів про світ легенд давньої України, розвивати інтерес до читання та саморозвитку; розвивати критичне мислення; удосконалювати техніку читання,

використовуючи різні види роботи над легендою; збагачувати активний словниковий запас; розвивати пам'ять, увагу, образне та логічне мислення; виховувати бережливе ставлення, повагу до птахів-символів України, любов до духовної скарбниці українського народу – фольклору, національну гідність, духовну єдність.

Очікуванні результати: ознайомити учнів із легендою «Як людина стала лелекою»; розвивати допитливість, інтерес до духовної скарбниці українського народу; удосконалювати навички літературного аналізу твору та виразного і правильного читання; викликати бажання брати найкраще з літературних джерел та саморозвитку та самовиховання; прищеплювати любов до Батьківщини.

Особливості проведення уроку: проведення уроку позакласного читання з використанням інтерактивних методів та ігрових елементів сприяє зростанню в учнів зацікавленості до вивченого матеріалу, підвищенню пізнавальної активності, передбачає можливість відносно вільно комунікувати та висловлювати думки, які виникають у дітей у процесі читацької діяльності.

Обладнання: таблиця «Формула уроку», цеглинки «Лего», словничок слів, телефон, картина «Лелеки» на центральній частині дошки, картки для створення асоціативного куща, телевізор.

Хід уроку

I. Організація класу.

Психологічне налаштування, створення комфортних умов для праці.

1. Формула успіху

Розшифруйте записану формулу уроку:

$U+O//B+C/P=3$

У – увага

О – організованість

В – взаємодопомога

С – спілкування

Р – робота

З – знання

Саме ці якості потрібні будуть нам на уроці.

2. Самоналаштування

Покладіть руки на парту, заплющте очі та промовляйте:

-Я зможу сьогодні добре працювати на уроці.

Я – особистість творча.

Я правильно, виразно, з розумінням читаю.

Міркую, аналізую, висловлюю свою думку.

Я хочу багато знати і вміти.

Я бажаю однокласникам успіхів на уроці [2].

II. Актуалізація. Повідомлення теми і мети уроку.

1. Розповідь з елементами бесіди

Кожен народ має свої символи – це те, що найбільше любить і шанує. В одних народів їх більше, в інших менше.

Через віки пронесли українці любов до різних речей, рослин і тварин, тому що вважали їх символами.

Сьогодні урок хочеться розпочати чудовою піснею. Послухайте її. *(звучить пісня О. Білозір «Лелеки»)* [3].

-Діти, чи сподобалась вам пісня? *(Так, сподобалась).*

-Про що йшлося у ній? *(Про красу рідного краю, політ лелек).*

-Як ви гадаєте, чому сьогоднішнє заняття ми розпочали такою чудовою піснею. *(Тому що сьогодні будемо говорити про улюблених птахів українців – лелек).*

Так, сьогодні ми з вами будемо говорити про цього красивого птаха і познайомимося з народною легендою України «Як людина стала лелекою», удосконалюватимемо навички читання, збагачуватимемо словниковий запас.

-А що ви знаєте про лелек?

2. Випереджувальне завдання.

Виступи учнів [4]:

1-ший учень.

● Чи знали ви, що **лелеки мають чудовий зір**? Гострий зір дозволяє їм помічати здобич з висоти і орієнтуватися в складних ландшафтах під час міграції. Ще одним цікавим фактом є те, що **лелеки мають дзьоб**, який ідеально пристосований для захоплення і поїдання здобичі. Їхні довгі загострені дзьоби ідеально підходять для ловлі риби, жаб та інших дрібних тварин. Лелеки – вправні мисливці, які використовують дзьоби для точного удару і схоплення здобичі.

2-гий учень.

● Лелеки також мають **особливий спосіб спілкування один з одним**. Вони використовують різноманітні вокалізації: стукіт дзьоба, ляскання дзьобом і шипіння. Ці вокалізації відіграють вирішальну роль у встановленні території, залученні партнерів і підтримці соціальних зв'язків у зграї.

3-тій учень.

● **Лелеки зустрічаються на кожному континенті**. Лелеки – справді глобальний вид, який зустрічається на всіх континентах, окрім Антарктиди. Вони особливо поширені в тропічних регіонах, де населяють різноманітні біотопи, включаючи луки, водно-болотні угіддя, савани і тропічні ліси. Ці птахи дуже добре пристосовуються до різних кліматичних умов, від спекотних і вологих тропіків до холодної і сухої тундри.

4-тий учень.

● **Голі шиї та голови!** Лелеки мають цікаву фізичну особливість – верхня частина шиї та частково або повністю голова можуть бути повністю позбавлені пір'я. Це пристосування має важливе значення для їхнього виживання, оскільки дозволяє їм отримати доступ до джерела їжі, яке в іншому випадку було б недоступним.

5-тий учень.

● **Лелеки – символи удачі та процвітання**. Лелеки – величні птахи, відомі своїми довгими ногами та розмахом крил. Вони також відомі своїм унікальним стилем виховання дітей. Пташенята народжуються зі світло-сірим

пуховим покривом, який вони скидають через кілька тижнів. Потім у них з'являється пір'я. Після цього вони здатні літати і приєднуються до своїх батьків у небі.

6-тий учень.

- **Величні королі неба.** Високі та горді, дорослі лелеки можуть сягати від крихітних 0,5 м. до величних 1,5 м. у висоту. З тривалістю життя до 30 років, за цими величними птахами можна спостерігати протягом багатьох років.

7-мий учень.

- **Лелеки – хижаки.** Лелеки – ненажерливі хижаки, їхній раціон складається переважно з риби, жаб, птахів, моллюсків, дрібних рептилій та комах. Вони дуже вправні мисливці, здатні хапати здобич з води або повітря своїми довгими, гострими дзьобами. Відомо, що лелеки навіть полюють групами, працюючи разом, щоб загнати здобич у кут і схопити її.

8-мий учень.

- **Лелеки – високоприспособлені мисливці.** Лелеки – високоадаптивні мисливці, які використовують різноманітні стратегії для пошуку їжі. Вони можуть сидіти і чекати, поки здобич сама прилетить до них, або активно обмацувати дзьобом воду чи ґрунт, щоб намацати здобич. Це дозволяє їм користуватися перевагами широкого спектру джерел їжі, від дрібних комах до великих риб і амфібій.

9-тий учень.

- **Лелеки видають гучні звуки, коли збуджені.** Коли лелеки збуджені, вони видають різноманітні гучні звуки, такі як шипіння, крик, вереск, свист і брязкання дзьобом. Цими клацаннями вони вітають один одного, а також захищають гніздо від чужаків.

10-тий учень.

- **Соціальні птахи, що збираються разом.** Лелеки – соціальні птахи, їх часто можна зустріти у великих зграях, за винятком періоду розмноження, коли вони утворюють менші групи або пари. У цей час вони більш територіальні і захищають свою гніздову ділянку від інших лелек. Лелеки – перелітні птахи, і їхні зграї можна побачити в багатьох частинах світу протягом зимових місяців.

11-тий учень.

- **Дивовижні лелечі гнізда.** Лелеки відомі своїми вражаючими гніздами, що являють собою великі платформи з гілок, які будують на деревах, скелях, дахах і навіть димарях. Можна зустріти колонії лелек, де кілька пар гніздяться в безпосередній близькості одна від одної. Лелеки – соціальні птахи, і часто обирають гніздування в колоніях, щоб скористатися перевагами безпеки та захищеності, які приходять із життям у групі.

12-тий учень.

- **Лелеки поділяють батьківські обов'язки.** Лелеки унікальні тим, що і самці, і самиці відповідальні за висиджування яєць. В середньому лелеча пара відкладає 3-6 крейдіяно-білих яєць, які вилуплюються приблизно через п'ять тижнів. Після того, як пташенята вилупляться, обоє батьків по чергово

годуватимуть, чиститимуть і тренуватимуть молодих птахів, щоб вони були добре підготовлені до життя в дикій природі [4].

- А чи доводилося вам чути клекіт лелек?

- Давайте послухаємо (звучить аудіозапис) [5].

- Перед тим, як розпочнемо працювати з легендою пригадаємо, що ж таке легенда. В цьому нам допоможе пошукова система «Google» [6].

(Діти знаходять і повідомляють інформацію.)

1. *Легендою називають невеликий за обсягом твір усної народної творчості про незвичайну подію, що належить до минулого і, як правило, прийшла з давнини.*

2. *Народне сказання або оповідання про якісь події чи життя людей, оповите казковістю, фантастикою.*

3. Робота в групах.

Складання «хмари» слів на тему «Лелека» [7].

III. Опрацювання легенди.

1. Прослуховування аудіозапису легенди [8].

-Прослухайте аудіозапис тексту легенди і запишіть у свої словнички незрозумілі для вас слова.

2. Словникова робота. Робота в парі.

 - Користуючись пошуковою системою «Google», з'ясуйте значення незрозумілих для вас слів і запишіть їхнє значення.

3. Самостійне читання легенди учнями. Вправа «Пошуковці».

- Прочитайте легенду і прямою лінією підкресліть факти, події, які мали місце в історії. Хвилястою лінією підкресліть події, оповиті казковістю, фантастикою.

4. Робота над текстом:

- Чому один чоловік подався шукати щастя? Прочитайте.
- Чи знайшов він його? Доведіть свою думку.
- Чому Господь перетворив мрійливого чоловіка на лелеку?

Зачитайте.

- Чому засмутився чоловік-лелека? Прочитайте.
- Прочитайте, як жив лелека на рідній землі.
- Як закінчилася легенда?
- Прочитайте останнє речення. Як ви його розумієте.
- Розминка для очей [9].

5. <https://youtu.be/qWPw0h4KPLQ><https://youtu.be/qWPw0h4KPLQ>

6. Гра «Встанови відповідність» (Цеглинки Лего).

- Побудуйте башту, що за чим відбувалося в легенді.

Літає туди-сюди.

Сум за Батьківщиною.

Не забули свої Батьківщини.

Змахнув крилами лелека й полетів на Україну.

Один чоловік подався шукати щастя в далях.

Господь перетворив чоловіка на лелеку.

7. Складання плану для переказу легенди.

1. Вступ.

- * Представлення головного героя (людини).
- * Згадка про його риси характеру та спосіб життя.

2. Подія, що змінила життя.

- * Опис проблеми або нещастя, яке спіткало героя.
- * Розповідь про те, як герой шукав допомогу або вирішення проблеми.

4. Перетворення.

- * Опис моменту, коли герой перетворився на лелеку.
- * Причина та умови перетворення (молитва, покарання або благословення).

5. Життя в образі лелеки.

- * Як герой живе після перетворення.
- * Зміна його світогляду або поведінки.

5. Висновок.

- * Мораль або головний урок легенди.
- * Чого навчає легенда.

7. Гра «Фантазери».

- Давайте пофантазуємо, як могла по-іншому закінчитися легенда?

8. Визначення теми і головної думки твору.

- Що хотів сказати автор своїм твором? (Розповісти про життя лелек.)
- Чи переплітається ця легенда з нашим сьогоденням?

(У зв'язку з війною багато сімей покинуло рідну Україну. І вони дуже хочуть повернутися, але не можуть. І вони, як ті лелеки, повертаються до дому на певний період. І знову їдуть закордон.)

8. Складання «Асоціативного куща» Україна [10].

IV Підсумок уроку.

1. Гра «Чи уважний ти читач». Виконання тестів:
<https://naurok.com.ua/test/pozaklasne-chitannya-yak-lyudina-stala-lelekoyu-1723280.html> [11].

2. Рефлексія.

- Чи справдилися ваші очікування від уроку?
- Які емоції охоплювали вас протягом уроку?

3. Висловлююся за змістом прочитаного. Вправа «ПОПС-формула».

Твердження. Рідна земля найкраща. Де б ти не був, навіть якщо там добре, душа все одно прагне повернутися до батьківщини.

П (позиція) – Я вважаю, що ...

О (обґрунтування) – Тому що ...

П (приклад) – Я можу довести це на прикладі ...

С (судження) – Виходячи з цього, я роблю висновок про те, що ...

4. Домашнє завдання.

Колективна робота. Створення малюнкової картографії до тексту легенди «Як людина стала лелекою».

Рекомендації.

Щоб створити малюнкову картографію до тексту легенди "Як людина стала лелекою", потрібно зобразити основні елементи сюжету та символи, що відображають перетворення людини на лелеку.

Етапи створення такої картографії:

1. Зображення людини:

- людина може бути зображена в традиційному одязі, що демонструє її як звичайну людину перед перетворенням.

2. Мотив перетворення:

- центральна частина карти може містити зображення процесу перетворення. Це може бути стилізована сцена, де людина поступово змінюється, набуваючи рис лелеки. Зокрема, можна показати, як руки перетворюються на крила, а ноги – на довгі лелечі лапи.

3. Природний ландшафт:

- додайте елементи природи, що асоціюються з лелеками: річки, поля, гнізда на деревах. Це створить атмосферу, де людина могла б існувати після перетворення.

4. Лелека як символ:

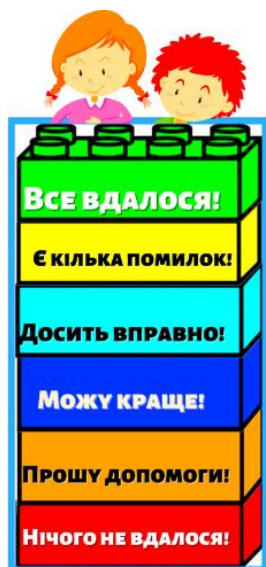
- зобразіть лелеку, який уже набув людських рис або навпаки, повністю перетворився на птицю. Це може бути фінальним елементом, що підкреслює завершення перетворення.

5. Додаткові деталі:

- якщо в легенді є інші персонажі або важливі символи (наприклад, чарівник, який виконує перетворення або певний об'єкт, що ініціює зміну), вони також повинні бути на карті.

Таке зображення може мати вигляд традиційної української народної ілюстрації, з використанням характерних елементів, кольорів та орнаментів.

5. Самооцінка. (За допомогою цеглинок Лего) [12].

6. Хвилинка релаксації.

- Сьогодні на уроці кожен з нас отримав можливість стати ще добрішим, навчитись бути більш чуйним до чужої потреби. І ми крокуватимемо життям, роблячи світ кращим. Чи ви згодні?

-Ви сьогодні всі молодці! Гарно попрацювали. Зараз я пропоную вам розслабитися, зняти напруження під прекрасну пісню Володимира Вермінського «Повертайтеся, лелеки, додому» .

Інтерактивні вправи, які можна використати на уроці.

1. Рольова гра.

Мета: Учні розігрують сцени з легенди.

Завдання: Розділити клас на групи, кожна з яких підготує сцену з легенди. Важливо включити в гру різні персонажі та моменти перетворення людини на лелеку. Після представлення сцени інші учні можуть поставити питання або дати зворотний зв'язок.

2. Складання пазлу або схеми.

Мета: Допомогти учням зрозуміти структуру легенди.

Завдання: Дати учням розрізані фрагменти легенди, які вони повинні скласти в правильному порядку. Це можуть бути окремі частини тексту, ілюстрації або ключові моменти сюжету.

3. Обговорення та аналіз характеру героя.

Мета: Розвинути критичне мислення та вміння аналізувати персонажів.

Завдання: Провести групове обговорення, під час якого учні почергово характеризують головного героя, його риси та емоції. Наприклад, можна задати питання: "Чому герой перетворився на лелеку?" або "Які риси характеру допомогли або завадили герою?"

4. Створення малюнків за легендою.

Мета: Розвинути творчу уяву та візуальне мислення.

Завдання: Запропонувати учням намалювати ілюстрацію до ключового моменту легенди, як вони його уявляють. Потім можна організувати виставку малюнків з обговоренням.

5. Творче письмо.

Мета: Розвинути навички письма та творчої уяви.

Завдання: Запропонувати учням написати альтернативний кінець легенди або створити свою версію подій. Учні можуть написати, що могло б статися, якби герой зробив інший вибір або не перетворився на лелеку.

6. Вікторина.

Мета: Актуалізувати та підсумувати знання учнів про прочитану легенду.

Завдання: Провести вікторину з запитаннями про деталі легенди. Це можуть бути питання про персонажів, події, місце дії тощо. Учні можуть відповідати індивідуально або в командах.

7. Інтерв'ю з персонажем.

Мета: Поглибити розуміння мотивів та емоцій персонажів.

Завдання: Один учень грає роль головного героя (лелеки), а інші задають йому питання про його почуття, мотиви та вибори, зроблені протягом легенди.

8. Вправа «З'єдналочка».

У чужій сторонці	•	• де мати народила.
Та земля мила,	•	• свої звичай.
На рідній землі краще,	•	• не так світить сонце.
У кожному краї	•	• ніж на чужині.

Список використаних джерел

1. Навчальні програми для 1-4 класів. URL: <http://mon.gov.ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>.
2. Емоційне налаштування на урок як важливий компонент сучасного уроку. URL: <https://naurok.com.ua/organizaciyniy-moment-na-uroci-ukra-nsko-movi-i-literaturi-166752.html>
3. Відеозапис пісні «Лелеки» у виконанні О. Білозір. URL: <https://youtu.be/1CJlaMeXyUk>
4. Цікаві факти про лелек. URL: <https://futurenow.com.ua/tsikavi-fakty-pro-leleku-vid-mifiv-do-realnosti/>
5. Аудіозапис клетоту лелек. URL: surl.li/msxwgz
6. Визначення легенди. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=легенда>.
7. Генератор хмари слів. URL: <https://wordart.com/>
8. Аудіозапис тексту легенди. URL: surl.li/fiacsb
9. Розминка для очей. URL: <https://youtu.be/qWPw0h4KPLQhttps://youtu.be/qWPw0h4KPLQ>
10. Картка «Асоціативний куш». URL: <https://vseosvita.ua/library/zavdannia-asotsiatyvnyi-kushch-ukraina-691725.html>
11. Тести. URL: <https://naurok.com.ua/test/pozaklasne-chitannya-yak-lyudina-stala-lelekoyu-1723280.html>
12. Картки для самооцінювання. URL: surl.li/tdkttl
13. Відеозапис пісні «Повертайтеся, лелеки, додому» у виконанні Володимира Вермінського. URL: <https://youtu.be/DGvLI1TsKbM>
14. Урок позакласного читання «Як людина стала лелекою». URL: <https://urok.osvita.ua/materials/initial/rozrobka-uroku-pozaklasnogo-citanna-dla-3-klasu-na-temu-legenda-ak-ludina-stala-lelekou/>
15. Зображення літаючої лелеки URL: <https://depositphotos.com/ua/vectors/%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%8E%D1%87%D0%B8%D0%B9-%D0%BB%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0.html>
16. Зображення лелеки (стіна слів). URL: <https://naurok.com.ua/mini-pidruchnik-z-ukra-nsko-movi-dlya-uchniv-6-klasu-teoretichni-ta-praktichni-zavdannia-13319.html>
17. Зображення блискавки URL: https://www.freepik.com/premium-vector/lightning-bolt-icon-vector-trendy-design_58349966.htm

Інна ДАР'ЄВА

Вирій
(Легенда)

Все літо й осінь годує нас матінка-земля. Віддає кожну ягідку, кожне зернятко і так стомлюється, що все в природі починає в'янути, засихати. Осипаються стиглі плоди, никнуть трави, жовтіє листя. Тоді птахи збираються у великі зграї, щоб летіти у вирій.

Десь далеко за горами і долами, за синіми морями, за краєм землі вони знаходять вирій з вічним Деревом Життя.

З-під коріння Дерева б'ють джерела живої води і наповнюють озеро. Крона охоплює все небо. Увечері тут ховається Сонце, щоб рано-вранці знову зійти над землею. Ясним днем відпочиває Місяць з сестрами Зорями. Серед барвистих квітів та запашних плодів живуть людські душі.

Тут не буває ні вітрів, ні холоду, ні спеки. Тут панує мир і злагода.

Прилетівши до вирію, зозуля ховає небесні ключі. Тоді землю вкриває пухнастий сніг і вона засинає. Ластівки розказують людським душам про життя на землі. На Святий вечір пташки дають душам свої крила. Напившись живої води, душа стає пташкою і летить до рідного дому. Усі Святки душі наших предків гостюють у родині, слухають колядки та щедрівки. Після Голодної куті душі повертаються у вирій і радяться, кому з них прийшла пора знову народитись.

Новий рік підростає, день довшає. Тоді зозуля знаходить небесні ключі, замикає Зиму. Жайворонки летять сповістити про прихід Весни. За ними збираються й інші птахи. Ластівки приносять на крилах щастя, солов'ї – нові пісні. А лелеки несуть душі дітей [5].

Літературний переказ Людмили Чолану. За фольклорними джерелами, «Словником давньоукраїнської міфології» С. Плачинди [3].

(Слайд 1)

Тема. Робота з дитячою книжкою. Мандрівка світом міфів та легенд України. Легенда «Вирій».

Мета. Формувати компетентності:
ключові: спілкування державною мовою: лаконічно та зрозуміло формулювати думку про усну народну творчість; розвивати зовнішнє спілкування; чітко аргументувати факти, *уміння вчитися:* доводити правильність думки для обґрунтування власної позиції; усвідомлювати та перевіряти свої навчальні дії, спрямовані на прийняття рішення; *комунікативна:* уміти

висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань, зв'язно передавати почуте, прочитане; *здоров'язбережувальна:* розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного; *загальнокультурна:* дотримувати правил поведінки на уроці; *соціально/громадянська:* співпрацювати в парі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності; *предметні:* підсумувати знання про види текстів; усвідомити важливість уміння визначати мету читання тексту; розвивати індивідуальне усне мовлення; виховувати цікавість до жанру усної народної творчості – легенди, здатність висловлювати власне ставлення до прочитаного, любов до читання.

Очікувані результати:

- обговорює усне повідомлення в парі для пошуку додаткових аргументів або спростування наведених [4 МОВ 1-1.1- 3];

- виокремлює інформацію для створення власного висловлення з конкретною метою (усне малювання) [4 МОВ 1-1.3-1];

- наводить аргументи на захист власної думки та ілюструє її прикладами [4 МОВ 1-1.6-2];

- дотримується правил літературної вимови у власному висловлюванні [4 МОВ 1-1.6-5];

- відтворює фактичну інформацію з тексту [4 МОВ 2-2.1- 6];

- установлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, вчинками персонажів та їхніми стосунками з іншими персонажами [4 МОВ 2- 2.2-8];

- доречно використовує у власних висловленнях слова з переносним значенням, синоніми, антоніми, багатозначні слова й пояснює таке слововживання [4 МОВ 5-4.1-7];

- визначає мету читання й обирає відповідно до неї тексти [4 МОВ 2-2.5-1];

Обладнання. Виставка книг, картки із завданнями, предметні ілюстрації, шкала самооцінювання (олівчики), презентація до уроку https://drive.google.com/file/d/1zryz2aSp654mRo-pdVdS3E-UmI_TJRJN/view?usp=sharing

Хід уроку

I. Організаційний момент.

- Чи всі в гарному настрої розпочинають урок? Є бажання дізнатися нове?
Молодці! (Слайд 2)

II. Вдосконалення навичок читання.

1. Вправи зі складами.

На партах у кожного учня картки із завданнями.

а) Зі складів – слова.

- Прочитай склади зліва направо і зверху вниз, знизу вгору «ланцюжком».

- Знайди склад, який є словом і прочитай його.

- Вибери склад з яким зможеш утворити слово.

Кол кут зоб рік сні дін
вир нур мир чен чин дим
ніц себ діт сад зуб сом
печ виш без кіл ріб шир
пас сім чов руч сав зим

(Слова: кут, зоб, рік, вир, мир, чин, дим, сад, зуб, сом, пас, сім).

б) Кінцевий склад – початок слова.

- Читай з'єднані слова так: кінцевий склад попереднього слова є початком наступного.

Решетолакафедракетавернасінинасоситечкоромисло...

Щіточкалюжаливакцинагоданинапувалкаретарілка...

Долоторбинагідкитицяточканаватагадюкачечкадило... (Слайд 3)

3. Відтвори слова за ілюстрацією

- Дивіться уважно, постарайтеся запам'ятати слова, які я промовляю, щоб за сигналом відтворити їх, записавши у зошит.

Море пісок вода медуза дельфін ...

Калина листя квіти ягідки соловейко ... (Слайд 4)

4. Гра «Шифрувальник».

лязозу ворожайнок вкиласті сов'їло лекиле (зозуля, жайворонок, ластівки, солов'ї, лелеки) (Слайд 5)

- Яким узагальнюючим словом назвемо цих істот? (Птахи)

- Яка пора тепер для них настає? (Відлітають у теплі краї)

- Як по-іншому це називають? (Летять у вирій)

5. Словникова робота. (Слайд 6)

- Чи знайомі вам такі слова та словосполучення?

Вирій – назва місця, де росте світове Дерево життя, у верхів'ї якого живуть птахи й душі померлих.

Никнуть – нахиляються, нагинаються, припадають до землі.

Доли – те саме, що долина, низ.

Святий вечір – традиційна святкова вечеря напередодні Різдва Христового.

Святки – це святковий період, який починається з Різдва і триває до Водохреща. Тривають вони 11 днів.

Голодна кутя – остання вечеря перед Водохрещем, бо вона не така багата, як на попередні свята.

III. Робота над текстом легенди.

- На сьогоднішньому уроці мандруватимемо світом міфів та легенд України.

1. Читання легенди «Вирій» учителем.

2. Перевірка первинного сприйняття тексту.

- Чому у природі восени все в'яне і сохне? [5]
- Де та з чим птахи знаходять вирій?
- Що роблять птахи на Святвечір?
- Куди летять душі та коли повертаються?
- Хто сповіщає про прихід Весни?

3. Усне малювання.

- Як би ви усно намалювали Дерево Життя? *(Відповіді дітей).*

4. Гра «Добери синоніми».

Радитися (у тексті «радяться») – ... *(обговорювати, обмірковувати, консультуватися)*

Родина – ... *(сім'я, рід)* [9].

(Слайд 8)

5. Читання учнями тексту.

- Читаючи, підкреслюйте простим олівцем слово «вирій», по завершенню підрахуйте скільки разів воно вжито у тексті.

6. Вибіркове читання.

- Коли птахи збираються у вирій?
- Яка погода та стан панують біля Дерева Життя?
- Що роблять зозуля та ластівка, прилетівши до вирію?

Фізкультхвилинка- руханка.

7. Переказ тексту за технікою «Інтер'єр».

- Уважно слідкуйте за «зачіпками», повторюйте за мною.

8. Перегляд м/ф «Різдво» [6].

IV. Рефлексія. Самооцінювання, оцінювання учителем (картки-олівчики).

- Чи сподобалася вам легенда?
- Хто зможе переказати її вдома?
- Оцініть свою роботу на уроці на «рівневому олівчику».
- Підійдіть та ознайомтеся з виставкою книг, в яких зібрано міфи та легенди українців.

V. Підсумок уроку.

- Сьогодні ми познайомилися з однією зі старовинних легенд українців. Прочитати будь-які інші можна, взявши книги у нашій класній чи шкільній бібліотеці.

- Пропоную подивитися мультфільм «Легенди України» [5]: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLkIxyE5sthmCOYaW5qfcHwrql-rSThs8m>

- Цікавого продовження мандрівки світом міфів та легенд України!

Список використаної літератури

1. Вирій (зображення). URL : <https://wiki.kubg.edu.ua/%D0%92%D0%B8%D1%80%D1%96%D0%B9>
2. Дерево життя (зображення). URL : <https://ganga.com.ua/drevo-zhizni-na-stenu-iz-latuni-art-10077-1> (ілюстрація 2)
3. Етнографія України. за ред. канд. іст. наук проф. С. А. Макарчука. Львів, 1994. 712 с.
4. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. Вінніпег. Київ: Обереги, 1992. 424 с.
5. Міфи та легенди українців. <https://ukr.md/2019/09/mifi-i-legendi-davno%D1%97-ukra%D1%97ni/>
6. Мультсеріал «Легенди України». URL : <https://www.youtube.com/watch?v=5KJVzfV6zYQ&list=PLkIxyE5sthmCOYAW5qfCHwrgl-rSTHs8m&index=8>
7. Персонажі слов'янської міфології. Київ, 1993.
8. Презентація до уроку URL : https://drive.google.com/file/d/1zryz2aSp654mRo-pdVdS3E-UmI_TJRJN/view?usp=sharing
9. Словник синонімів. URL : <https://synonimy.info/%D1%80/%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%8F>
10. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. 3-4 клас URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf>
11. Ткач М. Міфологія. Київ, 2009.160 с.

Марія ЛУЦЕНКО

Тема. Вікторія Демидюк «П'ять цікавих легенд про українських козаків».

Легенда про скарби козацькі

За часи походів та переможних битв у Запорізькій вольниці накопичилося немало скарбів, золота, трофеїв. Кожен козак обов'язково мав власний скарб після походів і зберігав його в надійно схованому місці. Була й окрема казна війська Запорізького. Після походу козаки збиралися, ділили нажите та ховали у Дніпрі.

Після ліквідації Січі козаків переселили, але скарби вони з собою не забрали, адже були певні, що скоро повернуться. Козаки розселилися по різних куточках країни, помирили, старіли, а легенди про

скарби та прикмети їх знаходження передавалися з вуст в уста внукам та правнукам. Уже століття пройшли від часу славних походів та бурхливого життя Запорізького війська, а й досі дослідники та шукачі скарбів шукають скарби на Дніпрі. Може, і ви щось знайдете?

Українські козаки були кращими піхотинцями в Європі, мали великий флот та цікаві традиції. Про козаків-характерників ходять легенди та пишуть книги, а військові подвиги козацтва надихають і сучасних українських воїнів. Поки пам'ять про наших предків не забута, козацтво живе в казках, легендах, книгах та історичному спадку, а нам є чим надихатися!

(Зібрала Вікторія Демидюк спеціально для vsviti.com.ua) [7].

Тема: Робота з дитячою книжкою. Вікторія Демидюк «П'ять цікавих легенд про українських козаків». Читання твору «Легенда про скарби козацькі».

Мета: формувати компетентності: ключові: вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова. Готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях; предметні: закріпити вміння орієнтуватися в змісті незнайомого тексту, чітко аргументувати власну думку під час роботи з текстом; продовжувати формувати уявлення про легенди, як вид усної народної творчості; удосконалювати вміння визначати тему твору і послідовність сюжету; розвивати усне мовлення, пам'ять, увагу; виховувати цікавість до жанру усної народної творчості.

Обладнання: «зернята» очікувань, руханка, LEGO для самооцінювання, скринька з прислів'ями, виставка книг, шість капелюхів та [презентація до уроку](#)

Хід уроку

I. Організаційний момент.

- Поміркуйте і скажіть, яким має бути наш урок (цікавим, повчальним, продуктивним та захоплюючим).
- Як ви будете працювати на уроці? (Старанно, уважно, зосереджено, наполегливо та вправно).
- Так, ваш успіх залежить тільки від вас самих, тому бажаю вам гарного настрою та плідної праці!

1.Вправа «Очікування».

У руках тримаєш зерня,
Його в землю посади.
Що чекаєш від уроку
Ти зернятку розкажи [4].

Учитель: Озвучте, будь ласка, свої бажання й добре запам'ятайте їх. У кінці уроку скажете, чи справдилися вони.

2. Веселе коло «Я чи не я?»

- Станьте в коло, посміхніться і навколо озирніться.
- Хто поснідав смачно вранці й одягнув уміло ранця,(?)
- Зуби чистив і читав,(?) їв сметану і писав. (?)
- Кекси у підручник склав (?) мамі хто допомагав?(?)

По дорозі ловив гав, (?) переходив на червоне (?) і вітався до знайомих, (?)
 Поділився із котом маминим смачним тортом(?)
 Рахував на сливі груші, (?) замовля на свято суші? (?)
 На уроці не дримає (?), а освіту здобуває. (?)

3. Вправа «Історичний крос»

- Коли Україна стала незалежною? (24 серпня 1991р).

- Хто, згідно з традиціями та легендою, є засновниками Києва? (Кий, Щек, Хорив та сестра Либідь).

- Ми, українці, частенько називаємо себе козаками. А чи знаєш ти, що означає слово «козак»? (Вільний воїн).

- Які моря омивають Україну? (Чорне та Азовське).

- Хто написав Гімн України? (слова Павла Чубинського, музика Михайла Вербицького).

- Хто зображений на українській купюрі номіналом 5 гривень? (Богдан Хмельницький).

- Найвідоміші брати України, які завдяки своїй силі та витримці прославили нашу державу на весь світ. Абсолютні чемпіони з боксу у важкій вазі у всіх версіях, Єдиний боксер, якому вручили пояс «Вічного» чемпіона світу у важкій вазі за версією WBC (Брати Клички) [1].

- За свою спортивну кар'єру ця людина виборола шість олімпійських медалей (найбільше серед спортсменів, які представляли Україну), 15 медалей чемпіонатів світу та 20 медалей чемпіонатів Європи, що є рекордом для українських фехтувальників. Також спортсменка є чемпіонкою Європейських ігор (2015 рік) та Універсиади (2011 та 2013 роки), п'ять разів перемагала в загальному заліку Кубка світу (у 2013, 2014, 2018, 2019, 2020 роках). НОК України чотири рази визнавав її найкращою спортсменкою року (2008, 2009, 2016, 2017). Також 13 разів була визнана найкращою спортсменкою місяця, що є рекордом для українських спортсменів [14].

II Мотивація навчальної діяльності.

1. Гра «Шифрувальник».

Розшифруй та поясни значення прислів'їв.

Бог	ре	ре	бе	ка	Бе	шаб	а	же	за	же	ля	но	ко	го
6	7	2	8	13	1	14	10	3	12	9	15	4	11	5

(Береженого Бог береже, а козака шабля).

геть	ма	не.	Без	на	сько	ги	вій
2	3	8	1	4	6	7	5

(Без гетьмана військо гине).

ко	че	зак	де	Доб	ман	рий	та	ба	о	че.	ска
3	6	4	7	1	10	2	9	5	8	12	11

(Добрий козак баче, де отаман скаче).

- Де жили козаки-запорожці? (Запорізька Січ).

- Хто такі українські козаки? (славетні лицарі, мужні воїни, що боронили рідну землю).

- Чим ще займалися козаки на Січі? (займалися полюванням, рибальством, скотарством, бортництвом, бджільництвом, солевидобутком).

- Чим ще славилися козаки? (вмінням вправно їздити на конях, вміло застосовували наявну зброю, постійно підвищували свій рівень майстерності, а також часто вигадували нові варіанти застосування зброї, що надавало їм значної переваги перед супротивником).

2. Читання скоромовок.

1. Перешкоди перешкоджали перешкодами пішоходам при переходах.

2. У бджолянику бджоляр бджоленят рахує, бджоли знають, що бджоляр бджолянкує.

3. Ліз Мартин через тин, за яким великий млин. Вдома всім сказав Мартин, що не меле зараз млин, бо втомився дуже він.

3. Вправа «Суцільні тексти».

1. КозакозначаєвільнийвоїнСправдіїхвідвазітаволелюбностіможнатількипо заздритиКозакизавждистоялинаоборонірідноїземліВоювалстерегликордонимог лпройтиінасушіінаморіАпроїхніславетніпоходитабоїдосіходятьлегендиЯкотпро видатногогетьманаБогданХмельницькогоАджесамейомумизавдячуємообороніві дпольськихзагарбників.

2. Козакибулинадзвичайносміливимиінебоялисьсмертітомунаголовізалиш алилищечубакийпопереджувавворогащокозакнебоїтьсязигинутибоюсередкозакі вбулихарактерникицелюдияківолодінадзвичайнимиздібностямиНайвідомішим характерникомбувІванСіркоякийнаганявстрахнаворогів.

3. КозакижиливікуреньнаСічіякуоточувавглибокийрівівисочезнийвалздоз орнимибаштаміібійницямидлягарматЖінокнаСічінебулоТакожнаСічібувМайда ндлянавчаннявійськовоїправидемайбутніхвояківвчилитриматисянаконіволодіт ишаблеютастрілятиНацьомужМайданікозакиголосувализаГетьманаікарали тиххтопорушивзакониЗапоріжжя.

4. Скринька «Народна мудрість».

Завдання: прочитай та поясни прислів'я.

А що козаку треба: степу, хліба й неба! Без доброго командира військо – отара. Бог не без милості, козак не без долі (щастя). Без коня немає козака. Більше разу не вмирають. До булави треба голови. Де є бої, там є герої. Де козак, там і слава. Де байрак, там і козак. Дай вам, Боже, побитися, а нам подивитися. Язик, як шабля, а шабля, як язик. Кінь, шаблюка, вітер в полі і ніхто не здолає козацької волі!

III. Оголошення теми і мети уроку.

- Сьогодні на уроці ми продовжимо знайомитися із життям наших славних пращурів – козаків, які боронили рідну землю від загарбників, були сильні, мужні, витривалі та палко любили рідну землю. Готуючись до уроку, кожна група мала певне завдання. Вам слово!

1. Метод шести капелюхів мислення (Едвард де Боно)

Афішування своєї роботи.

Білий капелюх: Існування Запорізької Січі: історична довідка.

Точна дата заснування першої Січі невідома. В різних джерелах називається декілька дат. Проте більшість джерел і дослідників сходяться на тому, що Січ було засновано у 1550-х роках саме Байдою-Вишневецьким. Офіційно першою Січчю вважають фортецю на о. Мала Хортиця, засновану 1556 року. Так як у цей рік козаки на чолі з Вишневецьким здійснили успішний похід на татарські фортеці Аслам - Кермень та Очаків, і джерела чітко вказують, що похід почався з добре укріпленої фортеці.

Запорозька Січ була обведена високими валами з палісадом і зрубами, на які ставилися гармати. Між валами була широка площа, на краю якої стояли курені – казарми, де мешкали запорожці. Козацька залога на Січі, що звалася також кошом, нараховувала кілька тисяч (іноді її чисельність доходила до 10 тис.) озброєних козаків. На площі містилися будинки старшини, школа, господарські та військові споруди. В центрі фортеці стояла церква Покрови Пресвятої Богородиці – покровительки козацтва. Тому у сучасній Україні 1 жовтня (Покрова Пресвятої Богородиці) святкується як День українського козацтва, День захисників і захисниць України, День ветерана. Площа біля церкви була центром суспільно-політичного життя Запорозької Січі, де відбувалися Січові ради тощо. Поза валами був Січовий базар, куди приїжджали купці з власними товарами. Запорозька Січ була місцем перебування виключно чоловіків, жінкам було заборонено там з'являтися [13].

Червоний капелюх: написання есе до теми «Україна – земля моїх предків!»

Україна – це слово з великої літери. Україна – це земля, на якій ми народилися і живемо, це земля наших дідів і прадідів, які прагнули до свободи й кращого життя. Це вільна і незалежна країна. Блакитні моря, родючі поля, все це є у нас в Україні!

Написання есе. Подумай про вдачу, сміливість козаків-запорожців та їхнє бажання бути вільними, захищаючи українську землю від нападників. Напиши 5-7 речень про своє особисте ставлення до козаків-запорожців.

Чорний капелюх: Чому і з якої причини Запорізька Січ перестала існувати?

Уряд Російської імперії розглядав Запорозьку Січ як один з осередків визвольної боротьби українського народу. Після переходу на бік шведів гетьмана Івана Мазепи та частини запорозької старшини й козаків під проводом кошового отамана Костя Гордієнка, царський уряд звинуватив усе запорозьке козацтво в зраді. За наказом царського уряду 14 (25) травня 1709 р. Запорозьку Січ було зруйновано.

Проте після поразки шведської армії та українських козаків під командуванням гетьмана Мазепи під Полтавою, деякі запорожці пішли на південь й заснували нову Січ, задля боротьби проти московської влади. Пізніше

запорожці допомогли москві здобути перемогу в російсько-турецькій війні 1768-1774 років, а наступного, 1775 року за наказом Катерини II російські війська зруйнували останню Запорізьку Січ.

Про існування Запорожської Січі та боротьбу козаків за волю і незалежність українських земель, ви дізнаєтеся пізніше, навчаючись в основній та старшій школі [3].

Жовтий капелюх: За що боролись козаки? У чому була їх сила?

Українські козаки – козацькі війська, які початково були організовані задля оборони рідних земель. На загал, козаки були місцевим населенням, організованим для захисту південних кордонів від нападів військ Османської імперії та її васалів князями, які на той час володіли землями по Дніпро.

Хоча вважається, що основним заняттям козаків була військова справа, при більш уважному дослідженні помічаємо, що козаки та їхні нащадки встигли себе проявити практично в усіх сферах суспільного життя, яке відоме за військово-прикладною сферою (охорона й патрулювання торгових шляхів, морські рейди на чайках проти турецького флоту в Криму та Чорному морі, захист українських земель від татарських «полювань на рабів», участь у військових кампаніях сусідніх володарів та захист кордонів сусідніх держав), а також у ремісництві, полюванні, землеробстві, науці тощо [5].

Зелений капелюх: Створення лепбуку «В гостях у запорожців»

Сторінки лепбуку:

1. Історія виникнення Запорозької Січі.
2. Устрій на Січі.
3. Козак-запорожець. Який він?

Синій капелюх: Одягають учні почергово синій капелюх роблять висновки, представляючи опрацьовану інформацію:

- Я дізнався, що козаками були... (історична довідка)
- Читання есе «Україна – земля моїх предків!»
- Демонстрація лепбуку...

Багато цікавого про українське козацтво можна дізнатися з різних історичних документів. Чимало переказів та легенд зберіг український народ про своїх героїв. З такою легендою ми зараз і попрацюємо.

2. Читання вчителем тексту «Легенда про скарби козацькі».

Запитання перед читанням тексту:

- Де шукають ще й сьогодні сучасні дослідники козацькі скарби? (У Дніпрі).

Словникова робота

Вольниця: селяни – кріпаки, ремісники та інші, що тікали від поміщиків, таким чином здобували собі певну незалежність.

Трофеї – зброя, військово майно, що захопив переможець під час війни. Воєнна здобич.

Походи – воєнні дії, воєнна кампанія, операція (часто пов'язані з пересуванням армії або флоту).

Казна – державна скарбниця.

Піхотинці – рід військ, який бере участь переважно в пішому бою

Козаки -характерники – запорозькі козаки, яким приписували володіння магічними силами

Надихатися – відчувати приплив сил, бадьорості, душевного піднесення під впливом чого-небудь. Брати приклад.

2. Самостійна робота. Мовчазне читання тексту. Вправа інсерт.

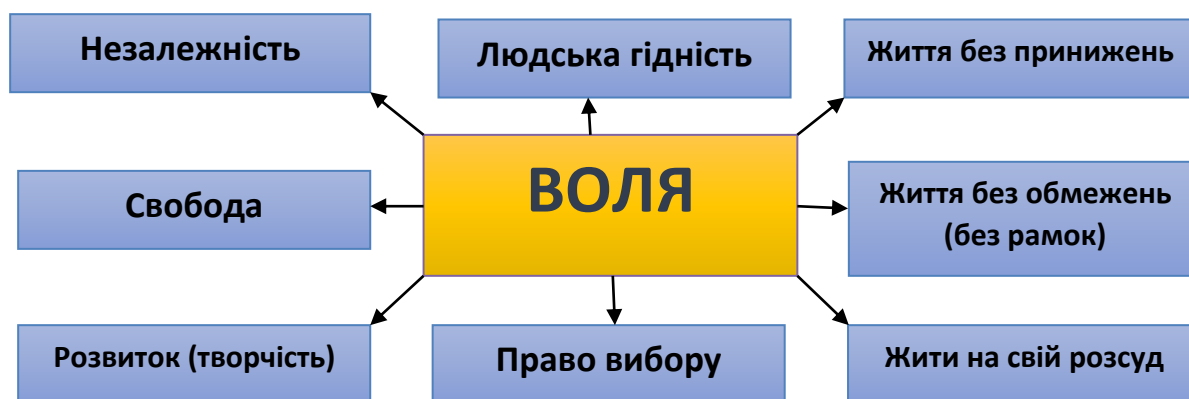
+ - я володію інформацією;

V - цікаві факти для мене;

? - потребуую уточнень;

- - моя думка була іншою;

3. «Інформаційне гроно»

4. Робота в парах. Вправа «Два слова пов'яжи – фантазію прояви» (Біном).

Це завдання розвиває креативне мислення, допомагає долати стереотипи. Кожна пара отримує картку із двома словами, з якими потрібно скласти якомога більше асоціацій.

1 пара - кінь, олівець.

2 пара - козак, сонце.

3 пара - шабля, телефон.

4 пара - скарб, водойма.

5 пара - Україна, підручник.

6 пара – Земля, яблуко.

7 пара – перемога, сльоза.

8 пара – підкова, твір.

9 пара – Інтернет, дружба.

10 пара – воля, прапор.

Наприклад: Я коня намалював олівцем. Сонце ясно освітило козака. На дні водойми віднайшли скарб. Земля та яблуко – круглої форми.

2. **Вправа «Юні художники».** Після прочитаного тексту учні, фантазуючи, розповідають про картину, яку б вони написали.

3. **Руханка. «Ми – меленькі козачата» [10]**

<https://www.youtube.com/watch?v=PKKaY-JobJg>

4. **Вправа «Чомусики».** Учні після читання обмірковують і ставлять запитання автору, один одному, вчителю.

5. **Вправа «Читайлик».** Парти розміщені по колу (учні стоять біля своїх парт), й мають можливість читати в підручнику сусіда, рухаючись по колу один за одним, наприклад, вправо, орієнтуючись, де закінчив читати однокласник, бо продовження слід читати в наступному підручнику. За сигналом вчителя діти рухаються по колу й продовжує читати речення той, кому скаже вчитель.

Мета – вміння слідкувати за думкою, орієнтуватися в тексті, бути зібраними та уважними.

6. Паспорт Українського козака

1. Ім'я персонажу – український козак.
2. Автор твору – Вікторія Демидюк.
3. Прописка – «Легенда про скарби козацькі».
4. Місце першої зустрічі з читачем – Запорізька вольниця.
5. Головна особиста якість – мужність.
6. Мрія – зберегти Україну для нащадків.

7. Паспорт скарбів

1. Ім'я об'єкту – скарби.
2. Автор твору – Вікторія Демидюк.
3. Прописка – «Легенда про скарби козацькі».
4. Місце першої зустрічі з читачем – згадка про походи та скарби.
5. Місце події - Запорізька Січ.
6. Місце схову – Дніпро.
7. Жанр – легенда.

8. Тест.

1. Де ховали свої скарби козаки:
 - а) у канаві;
 - б) у Дніпрі;
 - в) забирали із собою;
2. До якого жанру літератури належить цей твір?
 - а) оповідання;
 - б) легенда;
 - в) міф;
3. Українські козаки були кращими піхотинцями:
 - а) у Європі;
 - б) в Україні;
 - в) у світі;
4. Які часи описані у творі:
 - а) сучасне життя;
 - б) майбутнє України;
 - в) історичне минуле;

5. Після ліквідації Січі козаки розселилися:

- а) по різних куточках України;
- б) на схилах Дніпра;
- в) біля своїх скарбів;

6. Чому козаки не забрали свої скарби?

- а) хотіли залишити побратимам;
- б) були певні, що повернуться;
- в) вороги знищили всі скарби.

Відповідь: 1б; 2б; 3а; 4в; 5а; 6б;

4. Міжпредметний зв'язок: складання сенкану (синквейну)

УКРАЇНА

Рідна, міцна.

Виборює, живе, страждає.

Моя Україна - найкраща держава!

Батьківщина.

5. Вправа «Диктор телебачення». Учень читає текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

6. Робота над виставкою періодичних видань.

Учитель демонструє виставку, коротко розповідає про легенди, демонструє малюнки до них з метою зацікавлення до читання.

VI. Аукціон знань «Улюблена легенда».

Учні по черзі розповідають про улюблені легенди, демонструють видання та діляться враженнями про прочитане.

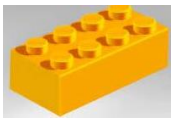
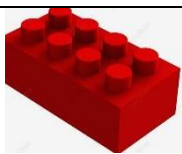
VII. Підсумок уроку.

1. Вправа «Мікрофон»

- Чи справдилися очікування?
- Що цікавого було на уроці?
- Що найбільше запам'яталося?

VIII. Рефлексія

1. Цеглинка LEGO для самооцінювання [6]:

		
На уроці сподобалося	На уроці не сподобалося	На уроці дуже сподобалося

IX. Домашнє завдання.

Переказ легенди та за бажанням намалювати до твору малюнок.

- Дякую за роботу на уроці!

Список використаної літератури

1. Брати Клички,
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8_%D0%9A%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B8
2. Державний стандарт початкової освіти. URL:
<https://nus.org.ua/articles/uryad-zatverdyy-novyyj-standart-pochatkovoyi-osvity-shho-tse-oznachaye/>
3. Запорізькі козаки,
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D1%96_%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%B8
4. Зерна (зображення) <https://www.pngwing.com/uk/free-png-zzvhd>
5. Козаки
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%B8>
6. Лего (зображення) <https://vseosvita.ua/library/demonstracijnij-material-ceglinki-lego-343310.html>
7. П'ять цікавих легенд про Україну. URL:
https://znayshov.com/News/Details/5_tsikavykh_lehend_pro_ukrainskykh_kozakiv
8. Прислів'я. URL: <https://dovidka.biz.ua/prisliv-ya-pro-kozakiv>
9. Розповідь про козаків для дітей. URL: <https://dovidka.biz.ua/ryozpovid-pro-kozakiv-dlya-ditey>
10. Руханка. Ми – маленькі козачата. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=PKKaY-JobJg>
11. Сенкан до слова «Україна». URL: <https://naurok.com.ua/senkan-do-slova-ukra-na-115942.html>
12. Скоромовки. URL: <https://dovidka.biz.ua/skoromovky-dlya-ditey-6-7-rokiv-dlya-dyktsii>
13. Устрій Січі
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%A1%D1%96%D1%87#].
14. Харлан Ольга,
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BB%D0%B0%D0%BD_%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0_%D0%93%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%96%D1%97%D0%B2%D0%BD%D0%B0

Марина ХАРИТОНОВА

Тема: Робота з дитячою книгою Сергія Плачинди «Міфи і легенди давньої України». Читання міфу «Лелека».

Мета: формувати компетентності: ключові: вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти [5, с.2];

предметні: закріпити вміння орієнтуватися в змісті незнайомої книги за її зовнішніми ознаками; чітко аргументувати свою думку при роботі з книгою; продовжувати формувати уявлення про міфи; удосконалювати вміння визначати тему твору і послідовність сюжету; розвивати усне мовлення, розвивати різні види читання: аналітичне, вибіркове, переглядове; виховувати зацікавленість до жанрів усної народної творчості.

Обладнання: виставка книг, шкала самооцінювання.

Хід уроку

I Організаційний момент.

II Актуалізація опорних знань.

1. Робота з загадкою.

- Діти, розташуйте рядки в правильному порядку та відгадайте загадку [2].

Біле поле, чорні квіти,
Люблять їх збирати діти.
Хто квіток тих назбирає,
Той новин багато знає (*Книга*) [2].

2. Поставте відмітку.

- Чи любите ви читати?
- Оцініть себе за шкалою самооцінювання (1 –10), поставте відмітку [3].
- Які книги ви вже прочитали?
- Які жанри творів ви любите читати найбільше? Вірші, казки, оповідання, легенди, міфи, байки?

III Оголошення теми уроку.

- Отже, сьогодні на уроці позакласного читання, ми поринемо сторінками минулого та познайомимось з цікавою дитячою книжкою.

IV Робота з виставкою книг.

- Розгляньте виставку книг. Ці книги на урок принесли ви та ваші однокласники. Прочитайте їхні назви.
- Які з представлених на виставці книжок вам знайомі?
- Яку книгу запропонуєте прочитати? Яка назва цієї книги? У ній один твір чи це збірка творів? Хто автор? (*Учні виходять до дошки і презентують прочитану книгу, дають відповіді на запитання однокласників*).

V Вивчення нового матеріалу. Робота з дитячою книгою Сергія Плачинди «Міфи і легенди давньої України».

1. Вступна розповідь вчителя.

- Сьогодні ми познайомимось ще з однією цікавою та особливою книгою. Вона є складовою культури та історії українського народу. У книзі зібрано розповіді казкового та фантастичного характеру про предків, богів, істот, події,

які передавалися з уст в уста та дійшли до наших часів. Особлива увага приділяється створенню світу та істот на землі, як це уявляли наші давні предки.

2. Робота з книжкою.

2.1. «Одяг» книжки.

- Уважно розгляньте одяг нашої книги.
- Яку обкладинку має?
- Що зображено?

2.2. «Ім'я» книжки.

- Яке ім'я має книга? (*Міфи і легенди давньої України*)
- Чи можемо ми передбачити, про які жанри творів може йти мова у

ній?

- Що ви знаєте про міфи?
- Що ви знаєте про легенди?
- Відкрийте форзац книги та прочитайте, для кого була написана ця

книга?

2.3. «Батьки» книжки (автор(-и), видавництво).

- Кому повинні подякувати за народження цієї книги? (автору)
- Хто ж батько цієї книги? (*Сергій Плачинда*).
- Прочитайте, яку назву має видавництво? (*Київ «Спалах»*).
- Якого року народження ця книга? (1997).

2.4 «Теми розмов» з книжкою.

- На які теми ми будемо розмовляти з цією книгою?
- Розгляньте зміст книги та скажіть із скількох частин вона складається?

(з трьох частин).

- Як називається перша частина? (Як творився світ).
- Як називається друга частина? (Боги і люди).
- Як називається третя частина? (Гнів богів).
- Що міститься в кінці книги? (Словник давньоукраїнської

міфології).

- Як ви думаєте, навіщо в цій книзі автор розмістив словник давньоукраїнської міфології?

- Скільки сторінок має ця книга? (175).

3. Підготовка до засвоєння нових знань.

3.1.Інтерактивна вправа «Двосторонні плитки».

-Перед тим, як почати читати твір, давайте попрацюємо з вправою «Двосторонні плитки». Прочитайте слова, які зустрічатимуться у творі.

- На іншій стороні плиток є малюнки до змісту твору.
- Спробуйте передбачити, про що або про кого буде йти мова?
- Отже, твір, з яким ми будемо працювати, про лелеку.

3.2. Робота зі змістом книги.

- Знайдіть за змістом твір «Лелека».
- На якій сторінці цей твір? (на 132 сторінці).
- В якій частині міститься цей твір? (у третій).
- Яку назву має розділ? (Гнів Сварога).

Лелека (легенда)

Ходить і ходить по білому світу Сварог, спочинку не знає – навчає людей ковальству та всіляким іншим ремеслам. Учить, як домницю вимурувати та болотну руду в ній перетопити на залізо, як коня підкувати чи піч вимостити й вогонь у ній розвести.

Скрізь буває Сварог, і повсюди його приймають з радістю, як найдорожчого свого бога.

Одного разу зібралися люди великого селища, котре над Россю біліє, й прийшли до Сварога з бідною своєю. "Розвелосся, – кажуть, – на землі нашій багато різного гаддя, що вже до хат заповзає, дітей лякає вночі і нам спочинку не дає".

Тоді попросив Сварог величезний кропив'яний мішок. Дали йому люди прездоровий міх. Вийшов з ним Сварог на вигін та як свисне, аж листя з дерев посипалося. Тої ж миті стали сповзатися гадини й вужі та стрибати в Сварогів мішок. Коли набилося їх повен-повнісінький міх, хутко зав'язав його, а людям сказав: «Тепер живіть спокійно».

Завдав міх собі на плечі та й поніс.

Несе та несе Сварог важку ношу, аж назустріч іде здоровенний чолові'яга. Цибатий, довготелесий, але вельми шанобливий. Бо здалеку вклонився Сварогові, не впізнавши в ньому бога: «Бачу ти, Дід-Ладо, переважку ношу несеш, дай я тобі допоможу – тільки скажи, куди віднести цей міх?»

Подякував Сварог чоловікові й каже:

«Неси, чоловіче, цей лантушище аж до моря. Там станеш на високій скелі й кинеш у хвилі мішок зав'язаний. Тільки одне пам'ятай: не розв'язуй міха по дорозі, бо біда тобі буде».

Погодився здоровань на таку умову, завдав собі ношу на плечі й поніс. Несе й несе через ліси, високі гори, широкі долини, а самого цікавість розбирає: що ж воно тут, у цьому величезному мішку. «Хоч би одним оком глянути», – думає. Але ж боїться, щоб і справді якогось лиха не скоїлося.

Але дорога довга. А цікавість діймає. Зупинився спочити. Озирнувся. Ніде нікого. І подумалося: «Що ж тут такого – я тілечки на мить розв'яжу та гляну одним оком. І знову зав'яжу. Нічого ж брати не буду! Який тут гріх? Нема гріха!»

І став чоловік обережно міха розв'язувати. Та тільки-но послабилися мотузки, як з нього ринуло різне шипляче гаддя, аж чоловік у страхів відсахнувся. Доки оговтався – мішок порожній. Порснуло гаддя навсібіч, розповзлося по землі вмиль.

Окляк чоловік, а Сварог з неба озивається: «Що ж, коли не слухав мене, то тепер ти і весь твій рід довіку збиратимете оте, що ти розгудив, аби воно на людей не полізло».

І перетворився довгоногий здоровань на велику цибату птаху. Чорногузом став. Лелекою, бузьком, бусолом – по-різному стали люди його називати. Ходить ото він по болоту та дзьобом довжелезним гадюк, вужів, інше гаддя збирає, аби не побільшало його на Землі, аби не розповзалось межи людей.

А селиться лелека – на хатах, клунях, сараях. Поближче до людей. Бо – родич.

Сергій Плачинда

3.3. Робота в групах

- Об'єднайтеся в групи.
- Одна група шукає інформацію у словнику давньоукраїнської міфології, що знаходиться в кінці книги. Інша – попрацює з інформацією з мережі Інтернет, відсканувавши QR код.
- Отже, ким був Сварог для прадавніх українців? (Бог неба, світла, вогню).
- Чим, за міфом, займався бог? (Створив перших людей та істот на землі).

- Отже, про що, на вашу думку, буде йти мова у творі?

4. Первинне читання твору учителем.

- Чи сподобався вам міф?
- Чи здійснилися ваші очікування від твору?

5. Повторне самостійне перечитування міфу.

Вправа «Губи».

- Щільно стисніть губи, притуліть до них вказівний палець лівої руки так, щоб вони не рухалися під час читання. Читаємо мовчки.

6. Словникова робота.

- Яке слово у тексті вам не зрозуміле?
- Знайдіть речення з цим словом, прочитайте та покажіть його сусіду по-парті.
- Хто може пояснити значення цього слова?
- Звернімося до нашого словничка.

Тлумачний словник

Ремесло – дрібне виробництво готових виробів.

Домниця – у давнину так називали плавильну піч.

Гад – земноводна тварина або плазун.

Вигін – простора вільна ділянка біля села або в селі, куди виганяють пастися худобу, птицю.

Цибатий – з довгими тонкими ногами.

Відсахнувся – відскочив, відхилився.

Оговтався – повернувся до нормального стану.

Клуня – будівля для зберігання снопів, сіна тощо [6].

7. Аналіз твору, вибіркове читання.

- Чим займався бог Сварог? Знайдіть у тексті, прочитайте.
- Чи поважали бога люди? Знайдіть, прочитайте.
- Яка біда сталася у людей?
- Чи допоміг їм Сварог? Як саме?
- Кого зустрів по дорозі?
- Що запропонував чолові'яга?
- Що наказав Сварог чоловікові? Прочитайте.
- Чи виконав чоловік прохання Сварога? Чому?

- Що сталося з гадям, що було у мішку?
- Що сказав Сварог? Знайдіть у тексті, прочитайте.
- На кого перетворився чолов'яга? Прочитайте.
- Чому лелека селиться близько де живуть люди?

8. Переказ твору за малюнками [2].

- Розглянь малюнки. Установи їхню послідовність та перекажи зміст міфу.

VI Підсумок уроку. Гра «Закінчи речення».

- Сьогодні на уроці я навчився/навчилася ...
- Оцініть свою роботу на уроці за шкалою самооцінювання [3].

Список використаних джерел

1. Загадки про книгу. URL : <https://biblio.lib.kherson.ua/zagadki-pro-knigu.htm>
2. Переказ змісту. URL : <https://learningapps.org/watch?v=pot8atk1524>
3. Прийом самооцінки "Шкала самооцінювання". URL : <https://vseosvita.ua/library/prijom-samoocinki-skala-samoocinuvanna-2-279766.html>
4. Робота з загадкою. URL : <https://learningapps.org/display?v=pninr6ymn24>
5. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я., 3-4 клас URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.p>
6. Тлумачний словник. URL : <https://slovnyk.ua/>

Валентина РОМАНЮКОВА

Урок читання за темою: Поспішаймо на урок читання Чорнобривці Легенда

Мета: формувати компетентності: ключові: спілкування державною мовою: лаконічно та зрозуміло формулювати думку про усну народну творчість; виховувати любов до читання; розвивати зовнішнє спілкування; чітко аргументувати вибір фактів, уміння вчитися: доводити правильність власної думки для обґрунтування власної позиції; усвідомлювати та перевіряти свої навчальні дії, спрямовані на прийняття рішення; предметні: підсумувати знання про види текстів; усвідомити важливість уміння визначати мету читання тексту; розвивати індивідуальне мовлення; виховувати читача з позитивним емоційним досвідом, здатного висловлювати власне ставлення до прочитаного.

Очікувані результати:

- обговорює усне повідомлення в парі або групі для пошуку додаткових аргументів або спростування наведених [4 МОВ 1-1.1- 3];
- виокремлює інформацію для створення власного висловлення з конкретною метою (усне оголошення, усний відгук, усний стислий переказ) [4 МОВ 1-1.3-1];
- наводить аргументи на захист власної думки та ілюструє її прикладами [4 МОВ 1-1.6-2];
- дотримується правил літературної вимови у власному висловлюванні [4 МОВ 1-1.6-5];
- відтворює фактичну інформацію з тексту [4 МОВ 2-2.1- 6];
- установлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, вчинками персонажів та їхніми стосунками з іншими персонажами [4 МОВ 2- 2.2-8];
- узагальнює, систематизує, класифікує інформацію з тексту у вигляді таблиць, схем [4 МОВ 2-2.6-3]
- доречно використовує у власних висловленнях слова з переносним значенням, синоніми, антоніми, багатозначні слова й пояснює таке слововживання [4 МОВ 5-4.1-7];
- визначає мету читання й обирає відповідно до неї тексти (для задоволення, розваги, знаходження потрібної інформації) [4 МОВ 2-2.5-1].

Особливості проведення уроку: *урок-роздум.*

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ

Сьогодні в нас урок звичайний
Та знань нових нам принесе.
Хай буде він для вас повчальний,
Бо це у ньому головне.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. *Робота з прислів'ями*

Книга вчить.....(як на світі жить).
Книгу читай (розуму набирай).

2. *Бесіда з учнями*

- Навіщо потрібні книжки?
- Чого вони нас можуть навчити?

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ І МЕТИ УРОКУ

- Сьогодні ми продовжуємо вивчати твори усної народної творчості українського народу.

Розгадайте ребус . Ви дізнаєтесь про що ми читатимемо на уроці [2].

rebus.com.ua

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Читання тексту легенди

Чорнобривці

(Легенда)

Жила колись в одному селі сім'я. Звичайні трудящі люди. Сталася в них радісна подія – народилася трійня, три сини-соколи. Такі в них були карі очі, як мед гречаний, такі чорні брови, такі схожі між собою, що рідні, не змовляючись, назвали їх Чорнобривцями, хоч кожен мав своє ім'я. Коли підросли, то виявилось, що і таланти у них однакові і різні водночас: один був золотар, другий – гончар-керамік, третій – різьбяр дерева-кістки-рога. На всю країну стали славні хлопці, звідусюди приїздили до них подивитись на їхню майстерність, придбати бодай одну річ, яка кому до вподоби.

Трапилось так, що село, де жили хлопці, на якийсь час попало в поле дій безкінечних війн, які вели між собою люди. Село намагалось жити своїм повсякденним чином, але одного дня ввірвався ворожий загін, до грабежу-розбою взялися. Цупили все, що їм подобалось. Дійшли до хати майстрів-чорнобривців. Розгребли все, що було в майстерні. Розгорілися жадобою, і забрали в полон майстрів. Як не благали, як не

відкуплялись – ніщо не допомогло: повезли хлопців у чужу землю.

Тяжко тужили батьки, а від синочків, ані чутки, ані звістки. Йшли роки, піросла сестричка. Бачила, які сумні тато й мама, все допитувалась – чому? Довго не розповідали, а потім якось бабуса все оповіла. І вирішила дівчина іти в чужий край, шукати братів. Ніякі вмовляння не допомогли.

Довго блукала дівчина світом: ніхто не чув про чорнобривців. А потім якийсь дідो сказав їй: "Це, мабуть твої брати були! Вони всі троє однаковісінькі, та такі ж гарнесенькі. Хан їх і голодом морив, і бив, наказуючи працювати. А вони одне у відповідь:– Відвезіть нас додому. Ми будемо працювати, і все зроблене забирайте. Але тільки вдома ми можемо робити такі речі, як ви бачите.

Бо стільки тих виробів привезли з ними. Хан наказав їх бити, поки не згодяться працювати. Забили їх до смерті"...

– Дідуню! А де вони поховані?

– А їх ніхто не ховав. Хан наказав викинути в степ. Там зараз тільки кісточки тліють.

– Покажіть, де це! благаю Вас!

Позбирала в торбинку кісточки братів, бо вже мало що й лишилося. Схудла, змарніла, але дійшла додому. З великою радістю зустріли батьки і все село дівчину. Поплакали над долею хлопців-чорнобривців, та й розійшлися додому. А батьки поховали в садку останки своїх синів.

За якийсь час побігла дівчина в садок, як щоранку це робила і зачудувалася: на могилці братів розцвіли дивні квіти. Покликала батьків, і ті

водночас мовили: "Чорнобривці! " Полюбили ті квіти на Україні, рідко біля якої хати їх немає. Отак повернулися нетлінною красою додому хлопці-чорнобривці.

Бесіда за змістом

- Хто народився в родині?
- Чому рідні трьох синів назвали Чорнобривцями?
- Якими талантами природа наділила хлопців?
- Які події трапились в селі?
- Що сталося з братами?
- Як сестричка дізналась про сум батьків?
- Яке рішення прийняла дівчина?
- Яку історію про братів дізналась від діда?
- Чи вдалося сестрі повернути останки своїх братів додому?
- Що побачила дівчина одного ранку на могилі братів?
- Як назвали квітку?

Робота над текстом

2. Вправа «Доповни римований рядок» Переходимо до роботи над текстом:

Ти-ти-ти - народилися(брати)

Ри-ри-ри - стали справжні (майстри)

Ар-ар-ар - перший брат став (золотар)

Яр – яр- яр - вправно вирізав (різьбяр)

Ар- ар-ар – посуд виліпив (гончар)

Ра-ра-ра – смілива виросла (сестра)

Ку-ку-ку - поховали у..... (садку)

Ці-ці-ці - (чорнобривці) розцвіли

3.Вправа «Словесні гірки»

САД

СИН

САДОК

СИНКИ

САДОЧОК

СИНОЧКИ

САДОВИЙ

САДІВНИК

СИНІВСЬКИЙ

ДІД

БАБА

ДІДУСЬ

БАБУСЯ

ДІДУНЮ

БАБУСИН

ДІДУГАН

БАБУСЕНЬКА

ДІДІВСЬКИЙ

4. Інтерактивна вправа Шість Мислячих Капелюшків

- Об'єднайтесь, будь ласка, у шість груп, оберіть собі капелюшок за кольором і отримайте завдання.

Інноваційний метод Шести Капелюхів Мислення Едварда де Боно [8].

Капелюх певного кольору передбачає включення відповідного режиму мислення, якому має слідувати учень чи команда в момент аргументації своєї позиції у процесі дискусійної гри:

Білий –збагачення новими конкретними знаннями.

Червоний – формування свого ставлення до подій та учасників.

Жовтий - простеження позитивних сторін явища.

Чорний – вказування на негативні сторони, помилки.

Зелений – утілення нових пропозицій, ідей.

Синій – контроль за розумовим процесом.

ЗАВДАННЯ БІЛИЙ КАПЕЛЮХ

- Який за жанром твір читали?
- Що називається легендою?
- Україна славна народними умільцями. Знайти в тлумачному словнику чим займається : ЗОЛОТАР, РІЗЬБЯР,

ГОНЧАР

ВІДПОВІДЬ:

Легенда – це поетична оповідь про яку-небудь історичну подію, усне народне оповідання про чудесну пригоду, котра сприймається як достовірна.

Золотарство – обробка благородних металів – золота, срібла тощо; золотарі виготовляли сережки, перстні, каблучки, оклади для ікон.

Різьбяр прикрашав різьбленням предмети побутового і господарського призначення. Скрині, столи, ліжка, миски, тарілки прикрашались орнаментальним різьбленням.

Гончарство – обробка глини та виготовлення різноманітного кухонного посуду, а також цегли, кахлів та іншої кераміки.

ЗАВДАННЯ ЧОРНИЙ КАПЕЛЮХ

- Хто приніс зло в село?
- Що їх до цього спонукало?
- У яких діях проявилась жорстокість Хана?
- У чому різниця між Ханом і Чорнобривцями?
- Чи хочеться бути схожими на персонажа Хана? Чому?

ВІДПОВІДЬ:

Жадібність. Знущається над людьми, а головне відняв ПРАВО НА ЖИТТЯ. Хан прагне збагачуватись за рахунок інших. А брати працюючі, люблять рідну землю.

ЗАВДАННЯ ЖОВТИЙ КАПЕЛЮХ

Давайте знайдемо позитивну сторону в цій історії

- Чому дідусь допоміг дівчині?
- Які риси характеру проявила сестра під час пошуків братів?
- Утвори прислів'я зі слів «ДОБРИХ, БЕЗ, СВІТ, ЛЮДЕЙ, НЕ».

Чи можна застосувати в цій ситуації? Чому?

ВІДПОВІДЬ:

СЕСТРА: розумна, кмітлива, чемна, безстрашна, уважна, допитлива.

Якщо трапилась біда, не мовчи, не соромся звернутися по допомогу. Навколо є люди, добрих людей більше.

ЗАВДАННЯ ЧЕРВОНИЙ КАПЕЛЮХ

- Чи змінювався у вас настрій під час читання легенди? У конвертах смайлики. На тексті, який перед вами, позначте, як змінюється настрій [6].

- Які емоції виникли під час читання?
- Чи хотіли б мати таких друзів як Чорнобривці?
- Доберіть СІНОНІМИ до слів:

БЛУКАЛА.....
 ЦУПИЛИ.....
 ВМОВЛЯННЯ.....
 ЗАЧУДУВАЛАСЯ.....
 РОЗГОРІЛИСЯ.....

ВІДПОВІДЬ:

Блукала – ходила, вмовляння – вговорювати, цупити – викрадати, зачудувалася – дивуватися, розгорілися – спалахнула.

ЗАВДАННЯ ЗЕЛЕНИЙ КАПЕЛЮХ

Уявіть, що події відбуваються в наш час.

- Як можна було б вирішити проблему?
- Як повернути додому братів з неволі?

ВПРАВА «РАФТ»

Роль - селяни

Аудиторія – Хан

Форма – лист – прохання

Тема – угода між селянами та Ханом

Від імені селян напишіть Хану лист-прохання укласти угоду, щоб повернути братів з неволі.

ВІДПОВІДЬ: Добрий день, ясновельможний пане!

Пишуть вам селяни з України. У вашому полоні опинилися наші молоді майстри. Вони здатні виготовити химерні вироби, але справжні витвори українці можуть творити тільки на рідній землі. Просимо про угоду. Ви повернете невільників, а ми зобов'язуємось протягом року надсилати вам найкоштовніші вироби.

З повагою селяни

ЗАВДАННЯ СИНИЙ КАПЕЛЮХ

- Підведемо підсумки.

Вправа «СЕНКАН»

Чорнобривці

➤ Зробіть висновок. Почніть так...

ЛЮДИ МОЖУТЬ ТВАРИТИ ДОБРО І ЗЛО.....

ВІДПОВІДЬ:

Чорнобривці

Трудящі, талановиті

Майстрували, працювали, робили

На всю країну славилась майстерність братів.

Народні умільці

Висновок: Справжні майстри живуть на рідній Україні. Тут вони черпають мудрість рідного народу, силу землі, пам'ять пращурів. Їх добрі справи пам'ятають віками. А злих людей пізно чи рано чекає розплата за їхні зlodіяння.

5. Презентація роботи груп

6. Вправа «Складання пам'ятки». Робота в групах.

Як стати справжнім майстром

- Роби те, що тобі до душі і приносить користь.
- Працюй старанно і наполегливо.
- Не лінуйся вчитися.
- Не зупиняйся на досягнутому, вдосконалюй майстерність.
- Ділись досвідом, спілкуйся з іншими.
- Не хапайся за все одночасно.

V. РЕФЛЕКСІЯ. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ

1. Вікторина за легендою «Чорнобривці» . Перевіримо, чи уважний ти читач? <https://learningapps.org/display?v=pw1jkr8gj24> [1].

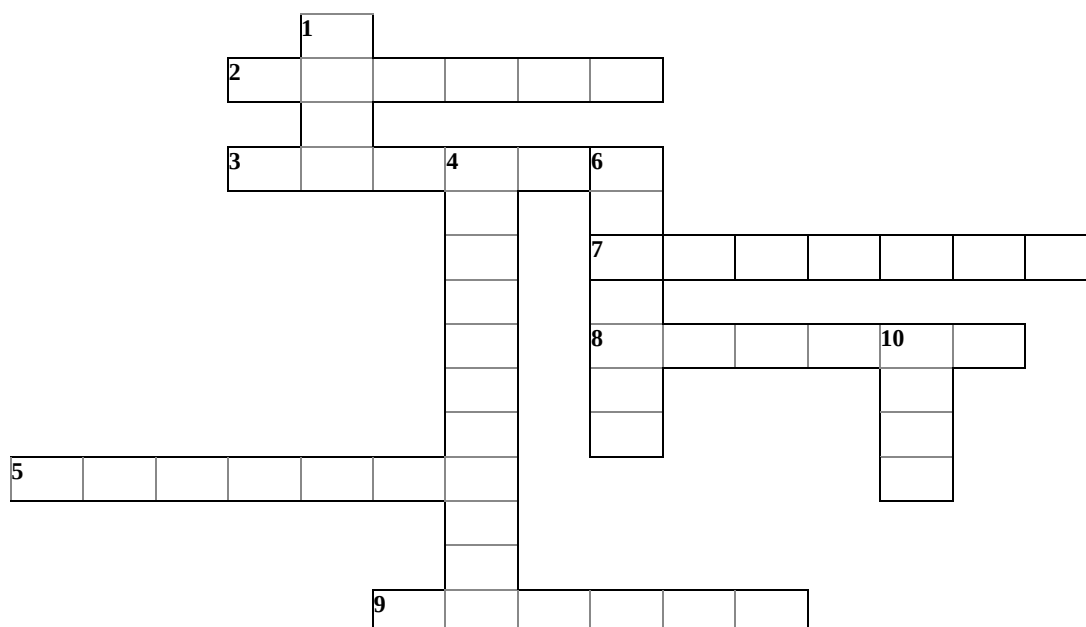
3. Розгадайте кросворд

По вертикалі:

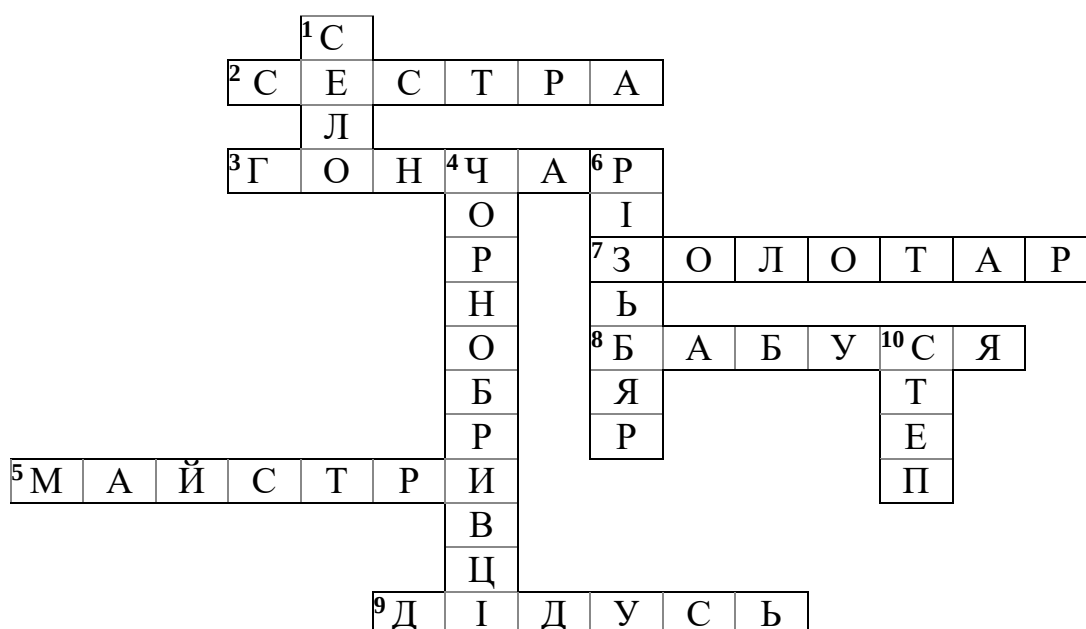
1. Тут жили брати з сім'єю.
4. Квіти розцвіли на могилі.
6. Вирівав вироби з дерева.
10. Тут знайшлися останки братів.

По горизонталі:

2. Пішла шукати братів.
3. Ліпив посуд з глини.
5. Так в селі називали братів.
7. Він виготовляв прикраси з золота.
8. Вона розповіла дівчинці про сум батьків.
9. Допоміг дівчинці розшукати останки братів.

ВІДПОВІДІ:

Вправа «Діамант» Справжній діамант уроку сьогодні це.....
(Діти називають, що на уроці їм сподобалось найбільше).

4. Самооцінювання [3].

-Урок завершується. Оцініть свої успіхи під час виконання завдань на уроці.
Аргументуйте свою оцінку та поділіться думками на майбутнє: що хочете вдосконалити у своїй навчальній діяльності.

Список використаної літератури

1. Вікторина за легендою «Чорнобровці» URL: <https://learningapps.org/display?v=pw1jkr8gj24>
2. Генератор ребусів URL: http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator&slovo=%D7%CE%D0%CD%CE%C1%D0%C8%C2%D6%B2&skip
3. Картки до друку на тему "Самооцінювання для учнів НУШ 1-4 класів" URL: <https://naurok.com.ua/kartki-do-druku-na-temu-samoocinyuvannya-dlya-uchniv-nush-1-4-klasiv-274511.html>
4. Легенда «Чорнобровці» URL: <https://kazky.org.ua/zbirky/lytvyn/czornobryvci>
5. Майстер-клас "Інтерактивні вправи на уроках в початкових класах" URL: <https://vseosvita.ua/library/majster-klas-interaktivni-vpravi-na-urokah-v-pocatkovih-klasah-389251.html>
6. Набір емоцій (зображення) URL: <https://prom.ua/ua/p980169416-nabir-emotsiyi.html>
7. Презентація “Жовтогарячі квіти України – чорнобровці” URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-zhovtogaryachi-kviti-ukra-ni---chornobrivci-132127.html>
8. Презентація майстер-класу "Латеральне мислення, як гра уяви та ідей молодшого школяра" URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-mayster---klasu-lateralne-mislennya-yak-gra-uyavi-ta-idey-molodshogo-shkolyara-16422.html>
9. Тлумачний словник URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd>
10. Хата з чорнобровцями (зображення) URL: <https://coma.in.ua/39681>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ВРАДІЙ Тамара, вчитель початкових класів Добровеличківського ліцею «Гармонія» Добровеличківської селищної ради Кіровоградської області.

ГОЛОВАНОВА Ольга, вчитель початкових класів комунального закладу «Злинський ліцей» Злинської сільської ради.

ДАБИЧ Антоніна, вчитель початкових класів комунального закладу «Академічна гімназія Кропивницької міської ради».

ДАР'ЄВА Інна, учитель початкових класів Чечеліївської філія Новостародубського ліцею Петрівської селищної ради Олександрійського району Кіровоградської області.

ДУДАР Лілія, вчитель початкових класів Голованівського ліцею імені Т.Г.Шевченка Голованівської селищної ради Кіровоградської області.

КОВАЛЬСЬКА Тетяна, вчитель початкових класів комунального закладу «Ліцей сучасної освіти «Інтелект» Світловодської міської ради».

ЛЕВЧЕНКО Олена, вчитель початкових класів Капітанівського ліцею Новомиргородської міської ради Кіровоградської області

ЛУЦЕНКО Марія, учитель початкових класів комунального закладу «Тарасівський ліцей» Кетрисанівської сільської ради.

МОМОНТ Віта, вчитель початкових класів комунального закладу «Ліцей «Науковий» Кропивницької міської ради».

РОМАНЮКОВА Валентина, вчитель початкових класів комунального закладу «Злинський ліцей» Злинської сільської ради.

СТЕЦЕНКО Галина, вчитель початкових класів комунального закладу «Бобринецький ліцей № 1» Бобринецької міської ради.

ХАРИТОНОВА Марина, вчитель початкових класів Добровеличківського ліцею «Гармонія» Добровеличківської селищної ради Кіровоградської області.

**Легенди та міфи
українського народу:
читаємо разом, читаємо через гру**

Навчально-методичний посібник

Підписано до друку 31.03.2025 р.
Формат 60х84 1/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman».
Друк – принтер. Тираж – 100 прим.
Зам. № 461

Віддруковано в лабораторії інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика Перспективна, 39/63, Кропивницький, 25006